

ลักษณะและประเภทของตราสาร

ความหมายของตราสาร

คำว่า "ตราสาร" มีปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง มาตรา 309, 310, 311, 312 ในเอกเทศสัญญาลักษณะตัวเงิน มาตรา 908, 910, 975, 982, 984, 987 ในเอกเทศสัญญาลักษณะจำนำ มาตรา 750 ถึง 752 ในพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 4 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ประมวลรัษฎากร หมวด 6 มาตรา 103 ส่วน 1 การเสียอากร มาตรา 104, 107-111 ส่วน 1 เบ็ดเตล็ด มาตรา 113-119, 122, 123 ตรี ส่วน 6 บทลงโทษ มาตรา 125, 128 และปรากฏในบัญชีอัตราอากรแสตมป์

กฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้เลยว่า "ตราสาร" นั้นมีความหมายอย่างไร ยกเว้นในประมวลรัษฎากรที่มีบทบัญญัติแสดงความหมายของคำว่า "ตราสาร" ไว้เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กล่าวมา มีความหมายตามลำดับดังนี้

ในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง มาตรา 309-312 เห็นได้ว่า คำว่า "ตราสาร" เป็นองค์ประกอบของวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องแบบการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งซึ่งสิทธิที่จะรอนนั้นต้องมีตราสารแสดงสิทธิ ดังนั้น คำว่า "ตราสาร" จึงเป็นการแสดงถึงวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว

ในเอกเทศสัญญาลักษณะตัวเงิน มาตรา 908, 910, 975, 982, 984 และ 987 เห็นได้ว่า "ตราสาร" เป็นคำที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่า สัญญาตัวเงินแต่ละประเภทต้องกระทำให้อยู่ในรูปของตราสารและมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงจะถือว่าเป็นสัญญาตัวเงิน จึงสามารถกล่าวได้ว่า กฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงรูปแบบและลักษณะของสัญญาตัวเงินแต่ละประเภท

ส่วนในเอกเทศสัญญาลักษณะจําหนักราชการว่า "ตราสาร" ในมาตรา 750-752 เมื่อพิจารณาถึงข้อความตามบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว เห็นได้ว่า กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่ออธิบายรูปแบบและวิธีการจําหนักรสิทธิที่ว่าสิทธิที่จะนำได้สิทธินั้นต้องมีตราสารและต้องกระทำตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงจะเป็นการจําหนักรสิทธิ

สำหรับคำว่า "ตราสาร" ที่ปรากฏในกฎหมายอื่น ๆ นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติทั้ง 2 ดังกล่าวข้างต้น กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์และกิจการธุรกิจนั้นสามารถประกอบกิจการซื้อขายตราสารเปลี่ยนมือ รับซื้อ ซื้อลดหรือรับช่วงซื้อลดตราสารเปลี่ยนมือได้

ส่วนคำว่า "ตราสาร" ที่ปรากฏในประมวลรัษฎากร ตามมาตรา 103 อธิบายความหมายของคำว่า "ตราสาร" เพื่อต้องการให้มีการปิดอากรแสตมป์ในตราสารนั้นเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลได้

นักกฎหมาย ได้ให้ความหมายของคำว่า ตราสาร คือ เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ใช้เพื่อให้ความมุ่งหมายตามกฎหมายเฉพาะอย่างที่มีไว้เป็นหลักฐานแห่งสิทธิหรือหน้าที่เท่านั้น แต่ตัวตราสารนั่นเอง เป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิและหน้าที่และห้ามพิสูจน์แก่ใจเพิ่มเติม

ข้อความในตราสารโดยพยานบุคคล¹ ตราสารต่าง ๆ ปกติแล้วไม่มีค่าในตัวเอง ค่าของตราสารจะเกิดขึ้นเมื่อมีข้อสมมติบางประการที่ทำให้ผู้ออม ผู้ลงทุน หรือผู้ถือตราสาร เห็นว่าตราสารมีค่าซึ่งทั่วไปคือ ฐานะการดำเนินงาน ฐานะทางการเงินของบริษัทที่ออกตราสาร นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอื่น ๆ ที่ทำให้เห็นว่าในอนาคตจะมีค่ามากกว่าที่เป็นอยู่² เช่นเดียวกับความหมายของตราสารในกฎหมายอังกฤษ ที่มีคานิยามว่า เป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรต่าง ๆ ที่มีผลกับเจตนารมณ์เฉพาะเรื่องในทางกฎหมาย ที่เกี่ยวกับสิทธิหรือความเป็นหนี้ที่เป็นอยู่ ณ เวลานั้น³ เอกสารดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับสิทธิหรือความเป็นหนี้เท่านั้นซึ่งงานคุณสมบัติของตราสารเองนั้นยังเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวกับสิทธิ หรือความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นในความเป็นหนี้ ดังเจตนารมณ์ของตราสาร⁴

ผู้เขียนจึงเห็นว่า คำว่า ตราสาร คือเอกสารลายลักษณ์อักษรอันมีสิทธิเป็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสิทธิเหนือทรัพย์สินตามแบบพิธีในกฎหมายซึ่งเมื่อศึกษาถึงเอกสารต่าง ๆ แล้วผู้เขียนจึงขอให้ความหมายของตราสาร ดังนี้

¹ พนิดา วัธนเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลตติงในระบบกฎหมายไทย," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 74.

² สมชาติ ชรรณศิริ, "การกระทำความผิดในเรื่องการซื้อขายหลักทรัพย์," วารสารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 4 (2539) : 4.

³ Mason v. Schuppisser (1899) 81 L.T. 147 per Sterling, J. at P. 148.

⁴ James McLoughlin, Introduction to Negotiable Instrument (London : Butterworths, 1983), P. 23.

ตราสาร (Instrument) คือ เอกสารลายลักษณ์อักษรอันมีสิทธิเป็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสิทธิเหนือทรัพย์สินซึ่งใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สิน (a right represented by a written instrument) ที่ทำขึ้นตามแบบพิธีตามกฎหมาย แต่ไม่หมายความถึงเอกสารธรรมดาที่ทำขึ้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานแห่งสิทธิทั่วไป จึงไม่ได้รวมถึงหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมหรือสัญญาซื้อขายธรรมดา อันอาจรอนกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306⁵ ตราสารจะมีมูลค่าที่ระบุไว้ในตราสาร หากหลักทรัพย์อยู่ที่ผู้ครอบครองคนใดมูลค่าแห่งตราสารอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิก็จะตามไปกับตราสารนั้นด้วยและสามารถเปลี่ยนมือหรือเปลี่ยนตราสารเป็นเงินสดได้⁶ จึงเห็นได้ว่าตราสารเป็นเอกสารที่ใช้แทนตัวทรัพย์สิน ที่ต้องมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สินและมีลูกหนี้ที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหรือใช้เงินตามตราสาร รวมทั้งเป็นตราสารที่แสดงลักษณะแห่งความเป็นเจ้าของและมีลักษณะแห่งการรอนด้วยวิธีแห่งตราสารนั้น⁷

ตราสารทางการเงิน

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของตราสาร เอกสารสิทธิและคำว่า ตราสารที่เปลี่ยนมือได้แล้ว ตราสารทางการเงินนั้นเป็นตราสารที่มีลักษณะเป็นตราสารที่ก่อตั้งสิทธิหรือใช้แทนสิทธินั้น ๆ หากไม่มีตราสารนี้แล้วจะไม่สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันเกิดแต่ตราสารนี้ได้ ตราสารทุนและตราสารหนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของตราสารทางการเงิน อย่างไรก็ตาม การที่เอกสารหรือ

⁵ เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำนำ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2525), หน้า 161.

⁶ สติชัย เล็งไธสง, "ปัญหาการจำนำสมุดเงินฝากประจำ," บทบัญญัติ 36 (2522) : 32.

⁷ พจน์ บุษปาคม, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย คำประกัน จำนอง จำนำ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 228.

ตราสารใดจะจัดเป็นตราสารทุนหรือตราสารหนี้ นั้น จำเป็นต้องพิจารณาสาระสำคัญและองค์ประกอบในตราสารหรือเอกสารนั้น ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปถึงลักษณะของตราสารทุนและลักษณะของตราสารหนี้

ลักษณะของตราสารทุน

เมื่อธุรกิจขยายตัวอาจทำให้เงินทุนของธุรกิจที่มีบุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของไม่เพียงพอที่จะลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ของธุรกิจ ดังนั้น รูปแบบของธุรกิจจึงได้เปลี่ยนแปลงจากบุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของมาเป็นรูปบุคคลหลาย ๆ คนมาร่วมเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะในรูปของบริษัท ๆ จะออกหุ้นทุนหรือตราสารทุนซึ่งประกอบด้วยหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิจำหน่ายให้แก่ผู้ต้องการลงทุน

ดังนั้น ตราสารทุน คือ หลักทรัพย์หรือตราสารในส่วนมูลค่าหุ้นของบริษัทของผู้ถือหุ้น 8 ในฐานะผู้ลงทุนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในบริษัทซึ่งคิดคำนวณตามมูลค่าหรือจำนวนตราสารทุน ตามระเบียบข้อบังคับและหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท 9 ในความหมายของบริษัท คือ เงินทุนที่ผู้ถือหุ้นร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของบริษัทและเป็นหลักประกัน ในการชำระหนี้แก่ \\\\เจ้าหนี้ 10 โดยผู้ถือตราสารจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่คำนวณเป็นตัวเงินได้

8 ชาญวัฒน์ มุนนาค, "ใครเป็นเจ้าของบริษัท," ครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ จิตติ ตึงศรัทธีย์ (ม.ป.ป.) : 54.

9 สม อินทร์พวง, "ความหมายของหุ้นในบริษัทจำกัด," วารสารนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ (มิถุนายน 2514) : 164.

10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1096

ลักษณะของตราสารหนี้

ในทางกฎหมายยังไม่มีคำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่า ตราสารหนี้ จึงต้องเทียบเคียงเรื่องที่คล้ายกันในความหมายของคำว่า "ตราสารการเงิน" ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย 11 ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางการเงินที่แสดงว่า ผู้ออม ผู้ลงทุน หรือผู้ถือเอกสารยินยอมโอนอำนาจซื้ออันปัจจุบันให้แก่ผู้กู้หรือผู้ต้องการใช้เงินโดยได้รับผลตอบแทนในการรับชำระ เงินและดอกเบี้ยเงินที่ชัดเจนในอนาคต หรือผลตอบแทนที่กำหนดไว้ในเอกสารสิทธิซึ่งมีคุณสมบัติที่จะต้องเปลี่ยนมือได้โดยการส่งมอบ (Negotiable) หรือโดยวิธีลงทะเบียน (Transferable) เนื่องจากตราสารหนี้เป็นตราสารทางการเงินประเภทหนึ่ง จึงต้องมีคุณสมบัติไม่น้อยกว่าความหมายของคำว่าตราสารทางการเงิน

ผู้เชี่ยวชาญในตลาดตราสารหนี้ กล่าวว่า 12 ตราสารหนี้แต่ละประเภทมีโครงสร้างพื้นฐานของตราสารหนี้ซึ่งจะปรากฏในหนังสือชี้ชวนเหมือนกัน แต่ต่างกันเพียงรายละเอียดเพื่อเกิดแรงจูงใจแก่ผู้ลงทุนซึ่งโดยทั่วไปตราสารจะประกอบด้วย

- จำนวนเงินต้น (Principal) หมายถึง จำนวนเงินซึ่งได้แก่ ราคาตามมูลค่าหรือราคาหน้าตั๋ว (par value or face value)
- อัตราดอกเบี้ย (Coupon Rate) หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่จ่ายคงที่หรือแปรผัน
- วิธีการจ่ายผลตอบแทน (coupon Payment) หมายถึง มีการกำหนดวิธีการจ่ายผลตอบแทนอย่างชัดเจน

11 Staff of New York Institute of Finance, How the Bond Market Works," (USA : NYIF CORP., 1987X, P.3.

12 สมลักษณ์ ศรีมาลี, "ตราสารหนี้ กลไกเชื่อมนวัตกรรม," วารสารวิเคราะห์ฉบับพิเศษ (มกราคม 2540) : 20.

- กำหนดระยะเวลาไถ่ถอน (Maturity) หมายถึง มีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ หรือมีอายุที่แน่นอน (life)
- กำหนดวิธีการไถ่ถอน (Redemption) หมายถึง มีการกำหนดวิธีการไถ่ถอนและมูลค่าไถ่ถอนแน่นอน
- ราคา ณ วันออกตราสาร (Issue Price) หมายถึง จำนวนที่เรียกชำระเมื่อออกขายตราสารในตลาดแรกซึ่งอาจเรียกชำระเต็มมูลค่าหรือบางส่วน
- ช่วงระยะเวลาในการจ่ายดอกเบี้ย (Schedule of form of interest payments) หมายถึง ระยะเวลาในการจ่ายดอกเบี้ย อาจกำหนดจำนวนครั้งและกำหนดวันที่จะจ่ายดอกเบี้ย

ดังเช่น ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bills) คือ หลักทรัพย์หรือตราสารหนี้ลักษณะตั๋วเงิน¹³ ที่รัฐบาลออกเสนอขายเพื่อกู้ยืมเงิน ในกรณีที่มีรายจ่ายจากงบประมาณประจำปีสูงกว่ารายได้ เมื่อรัฐบาลออกตราสารแล้ว¹⁴ บุคคลที่มาซื้อ ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น ในการขายตั๋วเงินคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยการมอบหมายจากกระทรวงการคลังเป็นผู้จัดการแทนซึ่งผู้ลงทุนสามารถซื้อตั๋วเงินคลังโดยประมูลซื้อหรือเสนอซื้อจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยทั่วไปผู้ประมูล ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ ผู้ลงทุนในตั๋วเงินคลังจะได้รับเอกสารเป็น "ใบรับเงิน" และจะมีรายชื่อบันทึกลงทะเบียน

13 พระราชบัญญัติตั๋วเงินคลัง พุทธศักราช 2487 มาตรา 12 "กำหนดบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงินมาใช้บังคับแก่ตั๋วเงินคลังโดยอนุโลม"

14 สมจิตต์ เซอร์จันซี, "ประเภทของหลักทรัพย์," วารสารหลักสูตรการตลาดหลักทรัพย์ กฎ ระเบียบและจรรยาบรรณ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ฉบับที่ 1 (2538): 27-28.

ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย หากผู้ลงทุนต้องการเงินสดก่อนถึงวันครบกำหนดได้ออนก็สามารถนำ
ตัวมาขายคืนได้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย 15

พันธบัตร (Bond) คือ หลักทรัพย์หรือตราสารหนี้ที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐออก
ตราสารเพื่อการกู้ยืมเงินเช่นเดียวกับตัวเงินคลัง ดังนี้ 16

- พันธบัตรรัฐบาล เป็นตราสารที่ออกโดยตัวแทนของรัฐซึ่งกระทรวงการคลังมอบ
หมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดจำหน่าย เพื่อประสงค์ระดมทุนไปชดเชยการขาดดุล
งบประมาณ แต่ต่อมารัฐบาลมีงบประมาณเกินดุล จึงไม่จำเป็นต้องออกพันธบัตร

- พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ เป็นตราสารที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้รัฐวิสาหกิจกู้เงินเพื่อ
ช่วยดูซับสภาพคล่องทางการเงินภายในประเทศ

นายอานวย วีรวรรณ อธิบดีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง 17
กล่าวว่า ตลอดเวลา 10 ปีที่ผ่านมาไม่ได้ออกพันธบัตรเพราะรัฐบาลมีงบประมาณสมดุลและ
เกินดุลเงินสด ประกอบกับพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่ออกมามีระยะเวลาและปริมาณการออกไม่
สม่ำเสมอ จึงทำให้ไม่มีดอกเบี้ยที่เอกชนสามารถใช้อ้างอิงในตลาดตราสารหนี้ได้ แต่หากต้อง
การระดมทุนโดยออกพันธบัตรจึงจำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัติตัวเงินคลัง พุทธศักราช 2497 เพื่อ
ให้รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังออกพันธบัตรได้ แม้งบประมาณสมดุลและเกินดุลเงินสดก็ตาม

15 จิรัตน์ สังข์แก้ว, "ภาพรวมของทางเลือกในการลงทุน," วารสารความรู้
เกี่ยวกับหลักทรัพย์เพื่อการลงทุน ฉบับที่ 1 (2538) : 15.

16 ตลาดพันธบัตรแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปีไตรมาสตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ประเทศไทย 6 (มกราคม - มีนาคม 2534) : 45-47.

17 "ผู้จัดการ 2 ตลาดเงินและตลาดทุน," ผู้จัดการรายวัน (20 มกราคม
2540) : 13, 23.

พร้อมทั้งเปิดเผยในเวลาต่อมาด้วยว่า คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงการคลังเสนอให้ การบริหารด้านการเงินและการคลังมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจโดยพิจารณางบประมาณปี 2540 ที่มีงบประมาณสมดุลโดยมีการเกินดุลเงินสด จึงไม่จำเป็นต้องออกพันธบัตร 18

ตั๋วเงิน (Bills) คือ หลักทรัพย์หรือตราสารหนี้ที่ออกมาเพื่อจัดหาเงินทุนจากผู้ ลงทุน หรือประชาชนตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์กำหนด 19 และ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 989 บัญญัติว่าตั๋วเงินอยู่ 3 ชนิด คือ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็คซึ่งตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงินอาจมีการออกแบบและเสนอขายเพื่อ จัดหาเงินทุน แต่เช็คเป็นตราสารทางการเงินที่ออกเพื่อชำระหนี้ จึงมิได้นำออกใช้เพื่อจัดหา เงินทุนแต่อย่างใด 20 อย่างไรก็ตาม จนถึงขณะนี้ ทางคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยังไม่มีการประกาศกำหนดลักษณะของตั๋วเงิน จึงถือว่าตั๋วเงิน ไม่ใช่หลักทรัพย์ แต่เป็นตราสารหนี้ลักษณะเปลี่ยนมือได้

หุ้นกู้ (Debenture) คือ หลักทรัพย์หรือตราสารทางการเงินลักษณะตราสารหนี้ชนิด หนึ่งซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่อใดที่แบ่งเป็นหน่วย แต่ละหน่วยมีมูลค่าเท่ากันและกำหนดประโยชน์ตอบแทนไว้เป็นการล่วงหน้าในอัตราเท่ากันทุกหน่วยโดยบริษัทออกให้แก่ผู้ให้ยืมหรือผู้ซื้อ เพื่อแสดง สิทธิที่จะได้รับเงินหรือผลประโยชน์อื่นของผู้ถือตราสารดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงตั๋วเงิน 21

18 ผู้จัดการรายวัน (12 กุมภาพันธ์ 2540) : 1.

19 มาตรา 4 (3) แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

20 สมจิตต์ เซอร์ชันซี, "ประเภทของหลักทรัพย์," วารสารหลักสูตรการตลาด หลักทรัพย์ กฎ ระเบียบ และจรรยาบรรณ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง, หน้า 29-30.

21 มาตรา 4 (5) แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

กล่าวคือ บริษัทสัญญาว่าจะจ่ายเงินที่กู้ยืมและดอกเบี้ยตามอัตราที่สัญญากำหนดไว้แน่นอน 22 จึงเห็นได้ว่า "หุ้นกู้" เป็นตราสารแสดงความเป็นหนี้ที่ออกโดยบริษัทซึ่งผู้ทรงบาหุ้นมีสิทธิได้รับเงินค่าหุ้นกู้ตามกำหนดเวลาที่บริษัทกำหนดโดยไม่ต้องคำนึงว่าบริษัทจะขาดทุน หรือทุนนั้นจะลดน้อยลง 23 ซึ่งเป็นลักษณะตราสารหนี้ที่ออกเพื่อต้องการระดมทุนโดยเสนอหุ้นกู้ให้กับผู้มีเงินออกหรือผู้ลงทุนโดยได้รับผลที่ชัดเจนตามที่ระบุไว้ในตัว ตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้เมื่อถึงกำหนดไถ่ถอน เว้นแต่ผู้กู้ไม่สามารถชำระคืน (default) ซึ่งผู้ถือตราสารมีสิทธิเรียกเงินคืนโดยการดำเนินคดีเห็นได้ว่า การออกหุ้นกู้ไม่แตกต่างจากการกู้ยืมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ เพียงแต่การออกหุ้นกู้เป็นการกู้โดยตรงจากประชาชนแทนที่จะกู้ผ่านธนาคารพาณิชย์ 24

หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible Debentures) คือ หุ้นกู้ประเภทที่บริษัทผู้ออกหุ้นให้สิทธิแก่ผู้ถือที่จะขอแปลงสภาพของหุ้นกู้นั้นไปเป็นหุ้นสามัญของบริษัทดังกล่าวได้ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระยะเวลา และอัตราการแปลงสภาพหุ้นกู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งเหตุผลในเชิงเศรษฐกิจกิจการส่วนใหญ่วิวัตถุประสงค์ในการออกหุ้นกู้แปลงสภาพ เนื่องจากกิจการต้องการระดมทุนในขณะที่สภาพการณ์ราคาหุ้นในตลาดต่ำกว่าปัจจัยพื้นฐาน กิจการจึงชะลอการออกหุ้นกู้ไว้ก่อน โดยออกเป็นหุ้นกู้แปลงสภาพ ซึ่งสถานะของผู้ถือหุ้นกู้แปลงสภาพก่อนใช้สิทธิแปลงสภาพ ผู้ถือหุ้นแปลงสภาพจะมีฐานะ เป็นเจ้าของบริษัทเหมือนผู้ถือหุ้นทั่วไป ต่อเมื่อคืนหุ้นกู้ไปแปลงสภาพ หรือแลกเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญตามสิทธิแล้ว จึงจะมีฐานะ เป็นเจ้าของบริษัท นอกจากนั้นในการออกหุ้น

22 Robert N. Carley, Principles of Business Law (New Jersey : University of Georgia, Prentice-Hall, Inc.) P.72.

23 ทวี เจริญพิทักษ์, คำอธิบายโดยพิสดารหุ้นส่วนบริษัท (พระนคร : โรงพิมพ์แสงสว่าง, 2504), หน้า 576-578.

24 สมลักษณ์ ศรีมาลี, "ตราสารหนี้ กลไกเชื่อมั่นนวัตกรรม," วารสารวิเคราะห์ฉบับพิเศษ (มกราคม 2540) : 20.

ผู้แปลงสภาพยังมีชื่อจำกัดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 กล่าวคือ ผู้ออกหุ้นแปลงสภาพจะต้องเป็นบริษัทมหาชนจำกัด เท่านั้น 25

บัตรเงินฝากหรือใบรับฝากเงินที่เปลี่ยนมือได้ (Negotiable Certificate of Deposit) ปัจจุบันยังมีข้อถกเถียงกันว่าบัตรเงินฝากที่เปลี่ยนมือได้ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่าบัตรเงินฝากหรือ NCD นั้น จะถือเป็นตราสารในการรับฝากเงินหรือเอกสารการพาณิชย์ หรือจะถือว่าเป็นตราสารหนี้ได้หรือไม่ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดนิยามของบัตรเงินฝากไว้ว่า หมายถึง "ตราสารเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงิน เพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงินและเพื่อแสดงสิทธิของตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้" จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ตามลักษณะของบัตรเงินฝากนี้มีลักษณะเป็นเอกสารทางการเงินที่ธนาคารผู้รับฝากออกให้แก่ลูกค้าผู้ฝากเงิน โดยมีการกำหนดระยะเวลาและอัตราดอกเบี้ยที่แน่นอน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ ผู้ถือจะได้รับเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยโดยปกติผู้ออกบัตรเงินฝากจะจ่ายดอกเบี้ยให้ต่อเมื่อครบกำหนดจ่ายคืนเงินต้นในปีสุดท้าย โดยผู้ออกจะไม่คิดดอกเบี้ยให้ในช่วงเวลาหลักวันครบกำหนดอายุบัตรเงินฝาก ปัจจุบันบัตรเงินฝากสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ 26

1. บัตรเงินฝากเปลี่ยนมือได้ชนิดผู้ถือ เป็นแบบที่สามารถโอนเปลี่ยนมือไปให้ผู้อื่นได้ทันที ผู้ใดถือ ผู้นั้นเป็นเจ้าของบัตรเงินฝากชนิดนี้มีความคล่องตัวมาก แต่ก็มีความเสี่ยงสูงซึ่งแล้วมักจะฝากไว้กับธนาคารเลย โดยธนาคารออกใบรับให้
2. บัตรเงินฝากเปลี่ยนมือชนิดสลักหลัง เป็นแบบที่เมื่อสลักหลังแล้วสามารถโอนให้ผู้อื่นได้ทันทีแต่ต้องระบุชื่อผู้ฝากหรือผู้ถือไว้ด้วย

25 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, มาตรา 33 และ 34.

26 ธนาคารนครหลวงไทย, "ตราสารทางการเงินที่น่ารู้จัก," เศรษฐกิจ

3. บัตรเงินฝากชนิดสลักหลังและจดแจ้งทะเบียน เป็นแบบที่มีขั้นตอนเพิ่มขั้นตอนขาย โดยต้องแจ้งการรอนกับนายทะเบียน คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย

จะเห็นว่า ลักษณะของบัตรเงินฝากคล้ายกับใบรับฝากเงินประจำ ซึ่งเป็นตราสารหนี้ประเภทหนึ่ง ต่างกันตรงที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้โดยผู้ถือส่งมอบ หรือสลักหลัง หรืออาจซื้อขายผ่านบริษัทที่ทำหน้าที่เป็นตลาดรองก็ได้²⁷

27 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, สรุปแนวทางการตีความการออกตราสารหนี้ (ม.ป.ท., 2538)

ในเรื่องการตีความถึงลักษณะของบัตรเงินฝากดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ได้ทำเอกสารสรุปแนวทางการตีความการออกตราสารแห่งหนึ่ง ที่อาจเข้าข่ายเป็นหุ้นกู้ไว้เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2538 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

บัตรเงินฝากตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 หมายความว่า "ตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงิน เพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้" จากความหมายข้างต้น บัตรเงินฝากจึงเป็นตราสารแห่งหนึ่งที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ฝากจึงเกิดขึ้นตามสัญญาฝากทรัพย์ มิใช่สัญญากู้ยืมเงิน นั้นบัตรเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์ออก เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการรับฝากเงินตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ จึงไม่ใช่หุ้นกู้ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ฯ ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการตีความของสำนักงาน ก.ล.ต. นั้นเป็นแต่เพียงข้อสรุปว่า บัตรเงินฝากไม่ใช่หุ้นกู้ แต่อาจถือเป็นตราสารหนี้ประเภทหนึ่งก็ได้ระหว่างผู้ฝากกับผู้รับฝาก ดังนั้น เมื่อสัญญาฝากทรัพย์ดังกล่าวทำขึ้น ลักษณะที่มีการออกตราสาร ดังนั้น ตราสารดังกล่าวจึงเป็นตราสารที่ออกเพื่อเป็นหลักฐานตามมูลหนี้ตามสัญญาฝากทรัพย์ นอกจากนั้นลักษณะของ NCD ยังมีลักษณะตรงตามลักษณะพื้นฐานของตราสารหนี้ กล่าวคือ มีเงินต้น ดอกเบี้ยและกำหนดการไถ่ถอน ผู้เขียนจึงสรุปว่า ตราสารดังกล่าวถือเป็นตราสารหนี้ประเภทหนึ่งด้วย

ฉะนั้นตราสารหนี้ คือ ตราสารลายลักษณ์อักษรที่แสดงถึงสิทธิเหนือทรัพย์สินตามความผูกพันในทางกฎหมายระหว่างบุคคลที่ฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า เจ้าหนี้มีความชอบธรรมที่จะบังคับอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ลูกหนี้ เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ฝ่ายเจ้าหนี้²⁸ ซึ่งเป็นความผูกมัดเสมือนความจำเป็นของกฎหมายบังคับอยู่โดยจะเคลื่อนย้ายออกได้ก็แต่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย²⁹ ที่มีวัตถุประสงค์แห่งมูลหนี้ คือ การกระทำหรืองดเว้นหรือส่งมอบทรัพย์สินจากลูกหนี้³⁰ ที่แสดงสิทธิของผู้ถือตามมูลหนี้ที่ระบุไว้ในตราสารซึ่งผู้ออม ผู้ลงทุนหรือผู้ถือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ยินยอมโอนอำนาจซึ่งอำนาจปัจจุบันให้ผู้กู้หรือผู้ต้องการชำระเงินโดยจะได้รับการผลตอบแทนที่ชัดเจนและดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้า ตามระยะเวลาที่ตกลงกันและสามารถโอนเปลี่ยนมือในด้านรูปแบบของตราสาร จึงเป็นการแสดงสิทธิของเจ้าหนี้ในมูลหนี้ที่จะเรียกว่า ลูกหนี้ชำระหนี้ตามอำนาจแห่งมูลหนี้นั้น³¹

ตราสารทุน ตราสารหนี้ชนิดเปลี่ยนมือได้

ตามที่กล่าวมาถึงลักษณะของตราสารทุนและตราสารหนี้ จะเห็นว่าทั้งสองตราสารมีลักษณะต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะของตราสารทุน ผู้ถือตราสารมีลักษณะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจ

²⁸ กษัตริย์ พันธุลาภ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 6.

²⁹ เสนีย์ ปราโมช, แปลจากกฎหมายโรมันสมัยจักรพรรดิจัสทีเนียน (oblatio est juris vinciumquo necessitate adstringimur alicujus solvendae rei secundum nostrae civitatis jura)

³⁰ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1-2) พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2505), หน้า 363.

³¹ พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วิถิกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 (ม.ป.ท. : 2476-8), หน้า 703.

การและไม่มีกำหนดได้ถอนคืนแห่งตราสาร ทั้งนี้เพราะว่า ตราสารทุนเป็นการลงทุนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบกิจการโดยอยู่ภายใต้แนวคิดของการคงอยู่ตลอดไปและไม่มีข้อกำหนดหรือสัญญาเกี่ยวกับการจ่ายดอกเบี้ย สำหรับลักษณะของตราสารหนี้มีการระบุวันครบกำหนดได้ถอนตราสารคืนและมีสัญญาเกี่ยวกับการจ่ายดอกเบี้ยเป็นการแน่นอน แม้ผู้ลงทุนในตราสารหนี้จะไม่มีความเสี่ยงจากการดำเนินการขององค์กรธุรกิจ เพราะถือว่าผู้ถือตราสารหนี้ไม่ต้องเข้าไปรับความเสี่ยงจากการประกอบกิจการซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้น หากเป็นการระดมทุนโดยอาศัยลักษณะของตราสารหนี้ซึ่งหมายถึงลักษณะที่แสดงความเป็นหนี้ต่อกัน

สำหรับการเปลี่ยนมือของตราสารทุนและตราสารหนี้ซึ่งเป็นตราสารที่แสดงลักษณะแห่งความเป็นเจ้าของและมีลักษณะแห่งการโอนด้วยวิธีแห่งตราสารตามความหมายที่ผู้เขียนกราบเรียนในลักษณะแห่งตราสารแล้วนั้น การเปลี่ยนมือใช้กับการโอนตราสารที่ก่อตั้งสิทธิหรือหน้าที่โดยวิธีส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบและไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตามตราสารนั้น ผู้รับโอนโดยสุจริตย่อมรับโอนสิทธิและหน้าที่โดยสมบูรณ์ 32

สำหรับการได้มาโดยการรับโอนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ลักษณะตราสารทุนและตราสารหนี้ มีหลักเกณฑ์และวิธีการ คือ ในการโอนหลักทรัพย์ตราสารทุน ตราสารหนี้ ให้ผู้ถือหลักทรัพย์ยื่นคำร้องพร้อมกับส่งมอบใบหลักทรัพย์ที่มีการลงลายมือชื่อสลักหลังแสดงการโอนและรับโอนอย่างถูกต้องครบถ้วน และให้บริษัทออกมารับคำร้องขอโอนหลักทรัพย์ให้แก่ผู้ถือหลักทรัพย์นั้นและให้บริษัทลงทะเบียนการโอนหลักทรัพย์ พร้อมทั้งรับรองการโอนไว้ภายในหลักทรัพย์ภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ผู้ถือหลักทรัพย์ยื่นคำร้องขอโอนกรณีที่ไม่ต้องออกใบหลักทรัพย์ให้ใหม่ หรือถ้าต้องมีการออกใบหลักทรัพย์ให้ใหม่ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับ

32 พนิดา วัชชเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลดิงในระบบกฎหมายไทย,"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 74.

แต่วันที่ผู้ถือหลักทรัพย์ยื่นคำร้องขอ แต่หากปรากฏว่าการโอนหลักทรัพย์นั้นจะขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อข้อจำกัดในเรื่องการโอนของบริษัท ซึ่งได้จดทะเบียนชื่อจากัดนั้นไว้กับสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. แล้ว ำหรับบริษัทแจ้งผู้ถือหลักทรัพย์ทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้ถือหลักทรัพย์ยื่นคำร้องขอ 33

วิธีปฏิบัติในการโอนหลักทรัพย์ซึ่งมีอยู่ 2 ระบบ เพราะปัจจุบันมีการนำระบบไร้ใบหุ้น (Seripless System) มาใช้ในตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้น วิธีปฏิบัติจึงมีระบบ การโอนหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในระบบไร้หลักทรัพย์กับอยู่ในระบบไร้หลักทรัพย์ ดังนี้

การโอนหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในระบบไร้ใบหลักทรัพย์สามารถกระทำได้โดย นักลงทุนผู้ขอโอนจะต้องนำใบหลักทรัพย์และเอกสาร พร้อมทั้งกรอกแบบฟอร์มการโอนตามที่บริษัทกำหนดโดยผู้ขอโอนและผู้รับโอนจะต้องเซ็นสลักหลังใบหลักทรัพย์เพื่อให้การโอนสมบูรณ์ จากนั้นบริษัทจะตรวจสอบและยืนยันการโอน และส่งมอบใบหลักทรัพย์ให้แก่ผู้รับโอน

ในกรณีที่เป็นการโอนหลักทรัพย์ในระบบไร้ใบหลักทรัพย์ จะสามารถกระทำได้ง่ายและรวดเร็วกว่าโดยนักลงทุน ก. ซึ่งมีบัญชีฝากอยู่กับบริษัทสมาชิกรายที่ 1 มีความต้องการโอนหลักทรัพย์ไปให้กับนักลงทุน ข. ซึ่งมีบัญชีฝากอยู่กับบริษัทสมาชิกรายที่ 2 บริษัทสมาชิกรายที่ 1 จะลดยอดจากบัญชีนาย ก. แล้วโอนยอดเข้าสู่บัญชีของบริษัทสมาชิกรายที่ 2 โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ หลังจากนั้นบริษัทสมาชิกรายที่ 2 จะเพิ่มยอดให้กับนาย ข. หากทั้งนาย ก. และ

33 ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ราชกิจจานุเบกษา, หน้า 43-44.

นาย จ. มีบัญชีอยู่กับบริษัทสมาชิกรายที่ 1 เหมือนกัน การโอนจะกระทำภายในบัญชีบริษัทสมาชิกรายที่ 1 เท่านั้น 34

การพิจารณาว่าตราสารใดเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้หรือไม่ ควรพิจารณาว่า ตราสารนั้น ๆ มีคุณสมบัติของความเปลี่ยนมือได้ครบหรือไม่ คุณสมบัติของความเปลี่ยนมือได้ ผู้เขียนขอกล่าวในลักษณะทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมือได้ต่อไป

ลักษณะทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมือได้

คำว่า "ตราสารเปลี่ยนมือ" (Negotiable Instruments) นั้นยังไม่มีนิยามลักษณะไว้เฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงส์กัทยี ให้ความหมายของ Negotiable Instruments ไว้ว่าเป็นเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนึ่ง ซึ่งเพียงแต่ส่งมอบเอกสารให้แก่กันก็อาจโอนกรรมสิทธิ์แห่งเอกสารนั้นรวมทั้งหนี้ที่ปรากฏในเอกสารนั้นไปยังผู้อื่นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยึดถือเอกสารและบังคับตามหนี้นั้นโดยไม่คำนึงถึงเหตุบกพร่องในสิทธิของผู้โอน 35

34 บริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด, การโอนกรรมสิทธิ์ในหลักทรัพย์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2539), หน้า 22.

35 จิตติ ดิงส์กัทยี, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 35.

ใน Uniform Commercial Code ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 3-104³⁶
 ได้บัญญัติลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือไว้ ดังนี้

³⁶ Uniform Commercial Code Section 3-104

(1) Any writing to be a negotiable instrument within this Article

(a) be signed by the maker or drawer ; and

(b) contain an unconditional promise or order to pay a sum certain in money and no other promise, order, obligation or power given by the maker or drawer except as authorized by this Article; and

(c) be payable on demand or at a definite time; and

(d) be payable to order or to bearer

(2) A writing which complies with the requirements of this section is

(a) a "draft" ("bill of exchange") if it is an order;

(b) a "check" if it is a draft drawn on a bank and payable on demand

(c) a "certificate of deposit" if it is an acknowledgment by a bank of receipt of money with an engagement to repay it;

(d) a "note" if it is a promise other than a certificate of deposit.

(3) As used in other Articles of this Act, and as the context may require, the terms "draft", "check", "certificate of deposit" and "note" may refer to instruments which are not negotiable within this Article as well as to instruments which are so negotiable.

- (1) เอกสารที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้จะต้อง
- (เอ) ลงลายมือชื่อผู้ออกตราสารหรือผู้ส่งจ่าย และ
 - (บี) มีคำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขหรือคำสั่งให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอนและปราศจากคำสัญญา คำสั่ง ความผูกพัน หรืออำนาจอื่นใดที่ทำให้ไว้โดยผู้ออกตราสารหรือผู้ส่งจ่าย นอกจากที่อนุญาตไว้ในกฎหมายนี้ และ
 - (ซี) จ่ายเมื่อทวงถามหรือเมื่อถึงกำหนดเวลา และ
 - (ดี) จ่ายตามคำสั่งหรือแก่ผู้ถือ
- (2) เอกสารที่เข้าลักษณะตามมาตรานี้ ได้แก่
- (เอ) ตราห์ (ตัวแลกเงิน) ถ้าหากเป็นคำสั่งให้จ่ายเงิน
 - (บี) เช็ค ถ้าเป็นตราห์ที่ส่งจ่ายเข้ากับธนาคารและชำระเงินเมื่อทวงถาม
 - (ซี) บัตรเงินฝาก ถ้าหากเป็นการที่ธนาคารได้รับทราบการได้รับเงินฝากและผูกพันจะชำระคืนเงินนั้น
 - (ดี) ไรต์ ถ้าหากเป็นสัญญาที่ต่างไปจากบัตรเงินฝาก

ดังนั้น หนังสือที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code ใช้นั้น จะต้องสั่งให้ชำระเป็นเงินได้ และหนังสือบางอย่างก็อาจเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ตามกฎหมายอื่นที่ไม่ใช่ Uniform Commercial Code แต่หากจะเป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code แล้วต้องเป็นดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เช็คเดินทางก็เป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code หากได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว

ในระบบกฎหมายอังกฤษนั้นแต่เดิม Common Law ไม่ยอมรับในการโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญาต่าง ๆ นอกจากเกี่ยวกับตราสารเปลี่ยนมือ หรือสัญญาพิเศษบางอย่าง³⁷ แต่หลัก

³⁷ Cheshire and Fifoot's, Law of Contract (London : Butterworths, 1972), P. 491.

Equity ของอังกฤษได้ยอมรับในการโอนสิทธิเรียกร้องในการฟ้องคดีในนามของผู้โอนสิทธิและต่อมาแนวความคิดในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องได้รับการยอมรับโดยหลัก Equity และได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย The Judicature Act, 1873 เป็นครั้งแรก และปรากฏในคำพิพากษาหลายเรื่องด้วยกัน ที่ผู้รับโอนสามารถฟ้องในนามตัวเองได้ไม่ต้องฟ้องในนามเจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) ซึ่งกฎหมายแพ่งของอังกฤษที่บัญญัติเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้องไว้เป็นลักษณะเฉพาะ เช่น The Bill of Lading Act, 1855, The bill of Exchange Act, 1882, the Cheques Act, 1957.

ใน The Bill of Exchange Act, 1882 ของประเทศอังกฤษได้บัญญัติเรื่องตั๋วเงินอะไรที่เปลี่ยนมือได้ ไว้ในมาตรา 8 และการโอนตั๋วเงินไว้ในมาตรา 31 38 ดังนี้

38 Section 8

(1) When a bill contains words prohibiting transfer, or indication on intention that it should not be transferee, it is valid as between the parties there to, but is not negotiable.

(2) A negotiable bill may be payable either to order or to bearer.

(3) A bill is payable to bearer which is expressed to be so payable, or on which the only or last indorsement is an indorsement in blank.

(4) A bill is payable to order which is expressed to be so payable or which is expressed to be payable to a particular person, and does not contain words prohibiting transfer or indicating an intention that it should not be transferable.

38 (10)

(5) Where a bill, either originally or by indorsement, is expressed to be payable to the order of a specified person, and not to him or his order, it is nevertheless payable to him or his order at his option.

Section 31

(1) A bill is negotiated when it is transferred from one person to another in such a manner as to constitute the transferee the holder of the bill

(2) A bill payable to bearer is negotiated by a delivery

(3) A bill payable to order is negotiated by the indorsement of the holder completed by delivery.

(4) Where the holder of a bill payable to his order transfers it or value without indorsing it, the transfer gives the transferee such title as the transferor had in the bill, and the transferee in addition acquires the right to have the indorsement of the transferor.

(5) Where a person is under obligation to indorse a bill in a representative capacity, he may indorse the bill in such terms as to negative personal liability.

มาตรา 8 (1) "เมื่อใดที่ตัวเงินมีข้อความห้ามรอน หรือแสดงเจตนาห้ามรอนไว้ ตัวเงินนั้นน่าชั่งค้ำไว้ระหว่างคู่กรณี แต่จะเปลี่ยนเมื่อไม่ได้

(2) ตัวเงินเปลี่ยนมือได้ อาจส่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคลหรือแก่ผู้ถือก็ได้

(3) ตัวเงินส่งจ่ายแก่ผู้ถือ คือ ตัวที่มีข้อความมาห้จ่าย ดังนั้น หรือเป็นตัวที่รายการสลักหลังอันเดียว หรือรายการสลักหลังอันสุดท้ายเป็นสลักหลังอันเดียว หรือรายการสลักหลังอันสุดท้ายเป็นสลักหลังลอย

(4) ตัวเงินส่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคล คือตัวที่มีข้อความมาห้จ่าย ดังนั้น หรือมีข้อความมาห้จ่ายแก่บุคคลซึ่งระบุชื่อไว้โดยมีข้อความห้ามรอนหรือแสดงเจตนาห้ามรอน

(5) เมื่อใดที่ตัวเงินมีข้อความแต่แรกออกตัวหรือในการสลักหลังห้จ่ายเงินแก่บุคคลที่ระบุชื่อไว้ ถึงแม้ว่าจะมีได้ส่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคลนั้น ก็ยังอาจจ่ายเงินให้แก่บุคคลคนนั้นหรือตามคำสั่งของบุคคลนั้นได้ ตามแต่บุคคลนั้นจะเลือก"

มาตรา 31 (1) "ตัวเงินยอมรอนจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอีกคนหนึ่ง เมื่อใดที่รอนไปโดยลักษณะที่จะทำห้ผู้รับรอนได้เป็นผู้ทรงตัวนั้น

(2) ตัวเงินส่งจ่ายแก่ผู้ถือ ยอมรอนไปด้วยเพียงส่งมอบห้แก่กัน

(3) ตัวเงินส่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคล ยอมรอนไปด้วยการสลักหลังและส่งมอบ

(4) เมื่อผู้ทรงแห่งตัวเงินที่ส่งจ่ายตามคำสั่งของตนรอนตัวไปโดยมีสินจ้างตอบแทนแต่มิได้สลักหลังตัวนั้น ท่านถือว่าการรอนนั้นทำห้ผู้รับรอนได้ไปซึ่งสิทธิของผู้รอนตัวนั้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้รับรอนยังมีสิทธิที่จะห้ผู้รอนสลักหลังตัวห้แก่ตนด้วย

(5) เมื่อบุคคลใดมีความผูกพันจะต้องสลักหลังตัวเงินในฐานะเป็นตัวแทน ท่านว่าบุคคลนั้นชอบที่จะสลักหลังด้วยข้อความบอกปิดความรับผิดชอบส่วนตัว"

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้ห้คำนิยามและลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือไว้แต่อย่างใด เพียงแต่มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 309-313 เรื่องการรอนสิทธิ เรียกร้องหนี้อันถึงต้องชำระตามคำสั่งซึ่งการรอนสิทธิ เรียกร้องหนี้อันถึงต้องชำระตามคำสั่งจะใช้ยื่นต่อลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้เมื่อสลักหลังการรอนไว้ในตราสารและส่งมอบ

ตราสารให้แก่ผู้รับโอน (มาตรา 309) โดยไม่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้หรือได้รับ ความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ และผู้รับโอนสุจริตไม่ว่าจะรับโอนมาโดยมีค่าตอบแทนหรือไม่ ก็ตามก็ย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ เว้นแต่ข้อต่อสู้ที่ปรากฏในตัวตราสารนั้นเองหรือที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น (มาตรา 312) กล่าวโดยสรุป ก็คือ การโอนนี้อาจจะทาให้ผู้รับโอนที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

การโอนตราสารนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ตามวิธีการโอน คือ assignable, transferable และ negotiable³⁹

ก) assignable ใช้กับการโอนสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาจากบุคคลหนึ่งไปยังอีก บุคคลหนึ่งโดยต้องมีการจัดทำเอกสารต่างหากเพื่อเป็นหลักฐานแห่งการโอนนั้นและต้องมีการทำ หนังสือบอกกล่าวไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องมีความรับผิดชอบตามสัญญานั้นทราบถึงการโอน การโอนโดย assignment นี้มีข้อเสียแก่ผู้รับโอน กล่าวคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ซึ่งจากข้อบกพร่องนี้เองทาให้ผู้รับโอนไม่สามารถมั่นใจได้ว่าสิทธิที่ได้รับโอนนั้นบกพร่องหรือไม่ เว้นแต่จะได้มีการ สืบรวจก่อน

ข) transferable นั้นเป็นคำกว้างที่ใช้กับการโอนเอกสารสิทธิ (document of title) โดยทั่วไป ๆ ไป ซึ่งเอกสารดังกล่าวสามารถโอนได้อย่างสมบูรณ์โดยเพียงการ ส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ โดยไม่ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ และเช่นเดียวกับ assignable แต่มีข้อเสียเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

³⁹ Dudley Richardson, A guide to Negotiable Instrument and the bill of exchange Acts. 7th ed. (London : Butterworths, 1983), pp. 18-29.

ค) negotiable ใช้กับการโอนตราสารที่ก่อตั้งสิทธิหรือหน้าที่โดยวิธีส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ และไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตามตราสารนั้น ผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนย่อมได้รับโอนสิทธิและหน้าที่โดยสมบูรณ์ หมายถึง ปลอดจากข้ออ้างที่ผูกพันผู้โอน (free from existing equities) ตามหลักกฎหมายไทยคือ เจ้าหนี้จะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนมาชี้ยันผู้รับโอนที่สุจริตมาได้นั่นเอง

ตามปกติตั๋วเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 898 และมาตรา 917 ย่อมโอนได้ด้วยวิธีการสลักหลังและส่งมอบ⁴⁰ เพราะเป็นตราสารเปลี่ยนมือตามที่ได้กล่าวข้างต้น แต่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังอาจจะบุชื้อความมีสิทธิการโอนตั๋วเงินก็ได้ โดยอาศัยมาตรา 917 วรรค 2 นั้นเอง

มาตรา 917 วรรค 2 "เมื่อผู้ส่งจ่ายเขียนลงในด้านหน้าแห่งตั๋วแลกเงินว่า "เปลี่ยนมือมาได้" ดังนี้ หรือเขียนคำอื่นอันได้ความเป็นทานองเช่นเดียวกันนั้นก็ ท่านว่าตั๋วเงินนั้นย่อมจะโอนให้กันได้แต่โดยรูปการและด้วยผลอย่างการโอนสามัญ"

⁴⁰ มาตรา 898 อันตั๋วเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้มีสามประเภท ประเภทหนึ่งคือ ตั๋วแลกเงิน ประเภทหนึ่งคือ ตั๋วสัญญาใช้เงิน ประเภทหนึ่งคือ เช็ค

มาตรา 917 อันตั๋วแลกเงินทุกฉบับถึงแม้จะมีใบสั่งจ่ายให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่งก็ตาม ท่านว่าย่อมโอนให้กันได้ด้วยวิธีการสลักหลังและส่งมอบ

ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา 917 วรรค 2 ได้บัญญัติไว้เหมือนกัน Convention Providing a Uniform Law for bill of Exchange and Promissory Notes signed at Geneva, June 7, มาตรา 11 วรรค 2⁴¹

ตามประมวลกฎหมายตั๋วเงินของไทย ข้อความที่จะมีผลเป็นการห้ามไว้ นั้น ผู้สั่งจ่าย (ผู้ออกตั๋ว) จะต้องกระทำไว้ด้านหน้าแห่งตั๋วเงินเท่านั้น เพราะตามตัวบทใช้คำว่า "When the drawer has written on the face of a bill of exchange the words not negotiable or any equivalent expression, . . ." ข้อความว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความหมายเหมือนกัน ได้แก่ คำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (no negotiable) "ห้ามโอน" (cannot be transferred) "ห้ามสลักหลังต่อ" (no further endorsement) จ่ายนายเอ. เท่านั้น" (pay A. only) "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" (A/C payee only) ก็พอเข้าใจได้ว่าเป็นการห้ามโอนแล้ว

แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 917 วรรค 2 ของไทยต่างจากบทบัญญัติตามมาตรา 11 วรรค 2 ของ Uniform Law เพราะใน Uniform Law ไม่ได้บัญญัติว่าผู้สั่งจ่ายต้องจดแจ้งข้อกำหนดการห้ามโอนไว้ที่ด้านหน้าตั๋วเงินเหมือนดังเช่นของไทย ดังนั้น ตาม Uniform Law ผู้สั่งจ่ายจะจดแจ้งไว้ที่ด้านหน้าหรือด้านหลังตั๋วเงินก็ได้ แต่ตามกฎหมายไทย การเขียนข้อความเปลี่ยนมือโดยผู้สั่งจ่ายนี้ต้องตีความเคร่งครัด โดยบทบัญญัติของกฎหมายบอกว่าต้องเขียนไว้ด้านหน้าตั๋วเงิน ดังนั้นผู้สั่งจ่าย (ผู้ออกตั๋ว) ต้องเขียนลงไว้บนด้านหน้าตั๋วเงินเท่านั้น ถ้าผู้

⁴¹ Article "1" . . .

When the drawer has inserted in a bill of exchange the words "not to order" or an equivalent expression, the instrument can only be transferred according to the form, and with the effects of an ordinary assignment. . . ."

สั่งจ่าย (ผู้ออกตั๋ว) เขียนชื่อห้ามเปลี่ยนมือนี้บนด้านหลังตั๋วเงิน ต้องถือว่าชื่อห้ามนี้เข้ามาได้ ไม่มีผลทางกฎหมายแต่อย่างใดเสมือนว่าไม่มี การเขียนชื่อห้ามไว้บนตั๋วเงินเลย⁴² ตามมาตรา 899 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า "ข้อความอันใดซึ่งมิได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะนี้ ถ้าเขียนลงบนตั๋วเงิน ทานว่าข้อความนั้นหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ ตั๋วเงินนั้นไม่"

ตาม Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ ได้บัญญัติเรื่องผู้บอกกล่าว ห้ามรอนตั๋วเงินไว้ในมาตรา 8 (1) ว่า เมื่อใดตั๋วเงินมีข้อความห้ามรอนหรือแสดงเจตนาห้าม รอนไว้ ตั๋วเงินนั้นเข้าบังคับในระหว่างคู่กรณีแต่จะรอนเปลี่ยนมือไม่ได้ ประกอบกับมาตรา 36 (1) ว่า เมื่อตั๋วเงินออกมาแต่เริ่มต้นในรูปเป็นตั๋วรอนได้ ตั๋วเงินย่อมรอนกันได้จนกว่า (ก) จะ มีการสลักหลังห้ามรอน (ข) จะมีการชำระเงินหรือระงับหนี้ตามตั๋วโดยประการอื่น เมื่อพิจารณา จากมาตรา 8 (1) หมายถึง ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้กำหนดข้อความห้ามรอนไว้ นั่นเอง เพราะต้องถือว่า เป็นกรณีที่ห้ามรอนมาตั้งแต่เบื้องต้น เพราะใน Bills of Exchange Act, 1882 ของ อังกฤษได้บัญญัติกรณีการห้ามรอนโดยผู้สลักหลังไว้โดยเฉพาะในมาตรา 35 เรื่อง Restrictive indorsement (การสลักหลังโดยจำกัดสิทธิของผู้รับรอน) และตามมาตรา 8 (1) ก็ไม่ได้ บัญญัติว่า ผู้สั่งจ่ายจะต้องวางข้อจำกัดการรอนไว้บนด้านหน้า ดังเช่น มาตรา 917 วรรค 2 ของไทย ดังนั้นตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ผู้สั่งจ่ายจะวางข้อจำกัดไว้บนด้านหน้าหรือด้าน หลังตั๋วเงินก็ได้ และตามมาตรา 8 (1) ของอังกฤษ ไม่ได้ถือเอาข้อความที่ระบุไว้เป็นหลักในการ กำหนดว่าเป็นการห้ามรอนโดยผู้สั่งจ่าย เพียงแต่ถือว่าการกระทำที่ชี้ให้เห็นถึงเจตนาของผู้ สั่งจ่ายที่จะห้ามรอนก็เป็นการเพียงพอแล้ว เช่น ผู้สั่งจ่ายเพียงแต่ระบุสั่งจ่ายว่า "I promise to pay C only" เท่านั้นถือว่าเป็นการห้ามรอนแล้ว⁴³

⁴² นพดล (โรสภณ) อรรถนิศาสตร์โรสภณ, คำอธิบายกฎหมายตั๋วเงินและบัญชีเดินสะพัด (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชาชน จำกัด, 2526), หน้า 48.

⁴³ David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, (London : Steven & Sons, 1964), P. 27.

ผลของการที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วได้จัดแจ้งข้อกำหนดห้ามรอนเอาไว้ในตัวเงินตาม มาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามความในมาตรา 917 วรรค 2 ที่ ว่า ". . . ท่านว่าตัวเงินนั้นย่อมจะรอนให้กันได้แต่โดยรูปการและด้วยผลอย่างการรอนสามัญ" หมายความว่า แม้จะมีข้อกำหนดห้ามรอน ก็เป็นแต่จะรอนด้วยการสลักหลังและส่งมอบและให้มี ผลอย่างการรอนตัวเงิน ซึ่งผู้รับรอนอาจมีสิทธิคิดว่าผู้รอนไม่ได้เท่านั้น แต่มาช้หนี้ตามตัวเงิน อันผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วต้องรับผิดชอบนั้นจะรอนไม่ได้เสียเลย สิทธิเรียกร้องตามตัวเงินยังคงรอน กันได้โดยวิธีวิธีการและด้วยผลอย่างการรอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป ซึ่งต้องทำตามแบบพิธีที่กำหนด เอาไว้ในมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั่นคือ การรอนจะต้องทำเป็น หนังสือระหว่างผู้รอนและผู้รับรอน และจะยกการรอนขึ้นต่อผู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ก็ต่อ เมื่อได้มีการบอกกล่าวการรอนไปยังลูกหนี้แห่งตัวเงินทั้งหลายนั้นได้ทราบ หรือมิฉะนั้นก็ต้อง ำให้ลูกหนี้แห่งตัวเงินทั้งหลายนั้นยินยอมด้วยการรอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมต้องทำ เป็นหนังสือหากลูกหนี้ในตัวเงินมีหลายคน เช่น มีผู้จ่าย ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลังคนก่อน ๆ แล้ว ก็ต้องบอกกล่าวให้ครบทุกคน หากลูกหนี้คนใดไม่ได้รับหนังสือบอกกล่าวแล้ว จะยกการรอน เช่นนั้นขึ้นมายืนยันกับเขาไม่ได้ คือ ลูกหนี้ที่ไม่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นอาจปฏิเสธความรับผิดชอบตาม ตัวเงินนั้นต่อผู้รับรอนได้ โดยถือว่าผู้รับรอนมิใช่เจ้าหนี้ที่แท้จริงของเขา 44 เช่น ก. ผู้ส่ง จ่ายออกตั๋วแลกเงินให้ ข. โดย ก. เขียนด้านหลังตั๋วว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ดังนี้ ข. เป็น ผู้รับเงิน ข. จะรอนตั๋วให้ ค. และ ค. จะรอนตั๋วให้ ง. ดังนี้ เห็นว่าการรอนระหว่าง ข. กับ ค. และ ค. กับ ง. ไม่ชำระรอนอย่างตั๋วแลกเงินแต่เป็นการรอนอย่างหนี้สามัญ ซึ่งต้อง บังคับตามมาตรา 306 และ 303 ฉะนั้น ถ้าการรอนดังกล่าวนี้ได้ทำเป็นหนังสือและได้บอกกล่าว

44 พศติพร เนติพิทธิ์, "ผู้ทรงตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 57.

การรอนให้ ก. ทราบเป็นหนังสือแล้ว หรือ ก. ใดยินยอมมาที่การรอนเป็นหนังสือแล้วการรอนจึงใช้ได้ และมีผลผูกพันให้ ก. ต้องรับผิดชอบได้⁴⁵ เช่น

โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงิน คู่ความตกลงรับกันว่า โจทก์ได้ซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากจำเลย ครั้นวันรุ่งขึ้นโจทก์ได้สลักหลังตัวนั้นให้แก่นางสาวกาญจนา เพื่อประกันหนี้ที่โจทก์กู้เงินมาและในวันเดียวกันนั่นเอง นางสาวกาญจนาก็เอาตัวดังกล่าวประกันหนี้ที่ตนเป็นหนี้จำเลยอยู่ เมื่อนางสาวกาญจนามิชำระหนี้ให้จำเลยตามข้อตกลงเป็นจำนวนเงินหลายแสนบาท จำเลยจึงเอาตัวฉบับนี้หักกลบลบหนี้และรับกันด้วยว่า โจทก์ไม่ได้ทำสัญญาให้จำเลยไว้เป็นพิเศษว่าจะเอาตัวฉบับนี้ค้ำประกัน ทั้งสองฝ่ายไม่สืบพยาน ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าการรอนแต่ละครั้งเป็นการรอนใช้หนี้โดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยเป็นผู้ทรงตัวโดยชอบพิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า คดีมีข้อหาขึ้นฎีกาว่า โจทก์มีสิทธิเรียกร้องเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินตามฟ้องจากจำเลยหรือไม่ พิเคราะห์แล้วจากข้อเท็จจริงที่คู่ความตกลงรับกันดังกล่าวข้างต้น ศาลฎีกาเห็นว่า แม้ตั๋วสัญญาใช้เงินตามฟ้องจะเป็นตัวชนิดเปลี่ยนมือไม่ได้ แต่เมื่อโจทก์ตกลงส่งมอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้นางสาวกาญจนา เพื่อประกันหนี้ที่โจทก์กู้มา โจทก์ต้องผูกพันตามสัญญานั้น ต่อมานางสาวกาญจนา มอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้จำเลยเพื่อค้ำประกันหนี้จำเลยมีสิทธิยึดตัวเงินนั้นไว้ เหตุนี้โจทก์ไม่มีตัวเงินไว้ในครอบครองจึงมีได้อยู่ในฐานะผู้ทรงตัวนั้นแล้ว ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามตัวนั้นจากจำเลย⁴⁶

⁴⁵ ยงยุทธ กาฬกาญจน์, คู่มือกฎหมายลักษณะบัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 31.

⁴⁶ ค.พิพากษาฎีกาที่ 2818/2523

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยรับผิดาใช้เงินตามเช็ค จาเลยที่ 1 ำให้การว่าโจทก์และจาเลยที่ 2 เป็นพนักงานธนาคารยอมทราบดีว่าเช็คพิพาทไม่อาจโอนเปลี่ยนมือได้ การที่จาเลยที่ 2 สลักหลังรอนเช็คำให้โจทก์จึงมิชอบด้วยกฎหมาย โจทก์ไม่ใช่มุ่ตรง ศาลชั้นต้นพิพากษาำให้จาเลยที่ 2 ชำระเงิน 21,490 บาทำให้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยฟ้องเกี่ยวกับจาเลยที่ 1 ำให้ยก ศาลอุทธรณ์พิพากษำยืน โจทก์ฎีกำ

ศาลฎีกำวินิจฉัยข้อกำหนดว่า ข้อเท็จจริงยุติตามทีศาลสำงทั้งสองฝั่งต้องกันมำว่า เช็คเอกสำรหมำย จ.2 มีจาเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อเป็นผู้ส่งจำย จำยคุณภัทมำ นนทสิลาหมำยถึง จาเลยที่ 2 ำได้ขีดค้ำวำ หรือผู้ถือ และขีดคร่อมระบุไว้ก้ำกลางเส้นที่ขีดคร่อมมำ "Payee only" ซึ่งหมำยควำมวำเป็นเช็คที่จาเลยที่ 1 จำยำให้จาเลยที่ 2 นำำเข้าบัญชีของจาเลยที่ 2 เท่านั้น ค้ำวำ "Payee only" นี้จาเลยที่ 1 ำแปลควำมวำ เช็คเอกสำรหมำย จ. 2 รอนำให้แก่มุ่อื่นไม่ได้ และโจทก์ก็รับวำเป็นเช็คห้ามเปลี่ยนมือ จึงถือได้วำเช็คเอกสำรหมำย จ. 2 นี้ จาเลยที่ 1 ำได้เขียนค้ำอื่นอันได้ควำมท้ำนองเดียวกันกับค้ำวำ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ในด้ำนหน้าค้ำเงินนั้นแล้ว จาเลยที่ 2 รอนเช็คำให้โจทก์โดยกำรสลักหลังและส่งมอบโจทก์ำให้ธนาคารเรียกเก็บเงินจากจาเลยที่ 1 เพื่อเข้าบัญชีโจทก์ โจทก์ฎีกำวำ จาเลยที่ 1 เป็นผู้ส่งจำยต้องรับผิดชอบเนื้อควำมในค้ำเงินนั้น พิเคราะห์แล้วเห็นวำ เช็คเอกสำรหมำย จ.2 จาเลยที่ 1 ส่งจำยำให้จาเลยที่ 2 นำำเข้าบัญชีของจาเลยที่ 2 เท่านั้น เขียนค้ำวำ "Payee only" ซึ่งมีความท้ำนองเดียวกันกับ "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือ "ห้ามเปลี่ยนมือ" เช็คตามเอกสำรหมำย จ. 2 จึงเปลี่ยนมือไม่ได้ โจทก์ไม่ใช่มุ่รับเงิน จะอ้ำงวำเป็นผู้ตรงโดยกำรรับเช็คค้ำงค้ำวำได้ไม่ จาเลยที่ 1 ไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ พิกษำยยืน 47

อาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ตามมาตรา 917 วรรคแรก บัญญัติเรื่องหลักการโอนตัวเงินด้วยการสลักหลังและส่งมอบ เหตุนี้ตัวเงินย่อมโอนกันได้ ตามวิธีการโอนตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน ส่วนความในวรรคสองให้ผู้ส่งจ่ายมีคำสั่งเปลี่ยนมือหรือเปลี่ยนมือไม่ได้เท่านั้น เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเฉพาะผู้ส่งจ่ายที่เป็นผู้เขียนคำสั่งห้ามเท่านั้น หากได้คุ้มครองสิทธิของผู้รับเงินหรือผู้สลักหลังโอนตัวเงินที่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามนั้นไม่ เพราะความตามมาตรา 917 วรรคสองนี้ ไม่มีบทบัญญัติให้การฝ่าฝืนนั้นมีผลสมบูรณ์หรือมีผลจะ ดังนั้น ถ้าผู้รับเงินไปสลักหลังโอนตัวเงินตามมาตรา 919 ผู้รับสลักหลังย่อมได้ไปซึ่งบรรดาสิทธิอันเกิดแก่ตัวเงินนั้นตามมาตรา 920 แต่สิทธิของผู้ทรงสิทธิถูกจำกัดเพียงไม่ผูกพันผู้ส่งจ่าย เพราะไม่ถึงว่า ผู้ทรงเป็นคู่สัญญากับผู้ส่งจ่าย ส่วนสัญญาตามตัวเงินคนอื่น เช่น ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัลผู้สลักหลัง ยังคงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้นตามมาตรา 900, 914, 939, 940 แล้วแต่กรณี 48

ผลทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมือได้

ในหลักกฎหมายเรื่องตราสารเปลี่ยนมือของต่างประเทศนี้ การโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้น ย่อมทำได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบและไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่มีความรับผิดชอบตามตราสาร และผู้รับโอนจะได้รับสิทธิโดยสมบูรณ์และสามารถที่จะฟ้องร้องตามสิทธิในตราสารนั้นได้ในนามตนเองและผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนซึ่งไม่รู้ถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนย่อมได้รับโอนสิทธิโดยสมบูรณ์แต่ตามกฎหมายไทยผู้รับโอนโดยสุจริตซึ่งสิทธิเรียกร้องอันพึงต้องชำระตามเขาซึ่งซึ่งโดยลักษณะรวมไปถึงสิทธิเรียกร้องตามตราสารเปลี่ยนมือด้วยนั้น ไม่ว่าจะมีความตอบแทนหรือไม่ย่อมได้รับความคุ้มครอง ลูกหนี้ก็ยกข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 312

48 อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวเงิน, แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2527), หน้า 123.

ตามลักษณะตราสารเปลี่ยนมือที่ได้กล่าวมาแล้ว เห็นได้ว่า ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็น negotiable instrument และในเรื่องตัวเงินกฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองผู้ที่รับโอนตัวไว้โดยสุจริต และมีความมุ่งหมายจะให้เปลี่ยนมือกันไว้ได้ง่าย กฎหมายลักษณะตัวเงินจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การโอนเปลี่ยนมือแห่งตัวเงินไว้ด้วยวิธีการง่าย ๆ ด้วยการสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบ ตามมาตรา 917, 918 และมีบทบัญญัติเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ "ผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" ไว้โดยเฉพาะดังบัญญัติไว้ในมาตรา 905 วรรค 2 และ 3 กับมาตรา 916 ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายเรื่องตัวเงินได้อาศัยหลักการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่งตามมาตรา 309-312 มาใช้เป็นหลักบังคับทั่วไป เพราะตัวเงินนั้นสามารถโอนได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ เว้นแต่ในกรณีระบุหน้าตัวว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ตัวเงินนั้นย่อมโอนโดยรูปการและผลการโอนสามัญในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้อันเฉพาะเจาะจง ตามมาตรา 306-308

การคุ้มครองผู้ที่ตราสารที่เปลี่ยนมือได้

โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายและโดยสภาพแห่งตราสารแล้ว ตัวเงินย่อมเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ชนิดหนึ่งซึ่งนอกจากจะมีลักษณะที่สะดวกต่อการจำหน่ายจ่ายโอนแล้ว ยังอาจโอนต่อกันไปไว้โดยไม่มีใครจำกัดจำนวนบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวเงินอีกด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะนี้และตัวเงินจึงได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการโอนสิทธิในหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง ซึ่งตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความคุ้มครองแก่ผู้รับโอนที่ได้รับโอนตัวเงินไว้ด้วยความสุจริตว่าสิทธิของเขาจะไม่เสื่อมเสียไปแต่ประการใด แม้ว่าผู้ที่โอนตัวเงินมาที่นั้นจะมีสิทธิบกพร่องในตัวเงินฉบับนั้นมาก่อน

ฉะนั้น ในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องในตัวเงินจึงมีผลว่า ผู้รับโอนอาจได้สิทธิดีกว่าผู้โอนได้ หากได้รับโอนไว้โดยสุจริตซึ่งหมายความว่า การไม่รู้ความบกพร่องในสิทธิของผู้โอนโดยมิใช่ไม่รู้ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เพราะถ้าหากผู้รับโอนประมาทอย่างร้าย

แรงเทียบได้เท่ากับจงใจคือไม่สุจริต อันเป็นการยกเว้นจากหลักกฎหมาย⁴⁹ เนื่องจากภัย
ที่วุ่นแล้วกฎหมายย่อมประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้สุจริตเท่านั้น

สำหรับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 21 อันว่าด้วยเรื่องตัวเงินนั้นไม่
ปรากฏว่ามีที่บัญญัติไว้เลยว่า ผู้ทรงซึ่งจะเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมายได้นั้นจะต้อง
เป็นผู้ที่ได้รับตัวเงินมาโดยสุจริต คงมีแต่ที่บัญญัติไว้ว่ามาตรา 905 วรรคสอง และมาตรา 916
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้ดังนี้เท่านั้น

"มาตรา 905 วรรค 2 ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากครอบ
ครองท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้ปรากฏสิทธิของตนในตัวตามวิธีการดังกล่าวมานั้นวรรคก่อนนั้นหา
จำเป็นต้องสละตัวเงินไม่ วันแต่จะได้มาโดยสุจริต หรือได้มาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง"

"มาตรา 916 บุคคลทั้งหลายผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงินหาอาจจะต่อสู้ผู้ทรงด้วยข้อ
ต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ส่งจ่ายหรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้นได้
ไม่ วันแต่การรอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล"

ตามมาตรา 905 วรรค 2 นั้น หมายความว่า แม้ผู้ทรงคนเดิมจะต้องสูญเสีย
ความครอบครองในตัวเงินของเขาไปไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม หากต่อมาตัวเงินนั้น
ตกอยู่กับผู้ทรงคนใหม่แล้ว ผู้ทรงคนใหม่ซึ่งได้ตัวเงินไปโดยการสลักหลังไม่ขาดสาย ก็ไม่จำเป็นต้อง
คืนตัวเงินนั้นไป วันแต่เขาจะได้มาโดยสุจริตหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น
ส่วนมาตรา 916 หมายความว่า ผู้ที่ถูกฟ้องบังคับการชำระเงินตามตัวจะอ้างความเกี่ยวพันอย่างใด
ระหว่างตนกับผู้สัญญาคนก่อน ๆ ในตัวเงินขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับผู้ทรงไม่ได้ วันแต่ผู้ทรงจะได้ตัวเงิน
มาโดยการคบคิดกันฉ้อฉลกับผู้รอน

⁴⁹ พุทธิย์ คงสมบูรณ์, "ข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้จะยกขึ้นอ้างเพื่อชดเชยผู้ทรงตัวเงินไม่ได้,"
จุฬาลงกรณ์วารสาร 4 (กันยายน-ธันวาคม 2521) : 76-77.

ฉะนั้นจะเห็นว่า แม้ทั้งสองมาตราข้างต้น จะไม่ได้กล่าวถึงความสุจริตของผู้ทรงไว้
ตรง ๆ ก็ตาม แต่โดยความหมายแล้ว ก็มุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ทรงที่ได้ตัวเงินมา
โดยสุจริตอยู่นั่นเอง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ทรงตัวเงินที่จะถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย
และได้รับความคุ้มครองสิทธิของเขาตามกฎหมายก็ต่อเมื่อเป็นผู้ที่ได้ตัวเงินมาโดยสุจริตเท่านั้น
ซึ่งในความเห็นข้อนี้ ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ยอมรับว่าผู้ทรงจะต้อง
สุจริตเช่นกัน ซึ่งก็ได้กล่าวไว้ในหนังสือของท่านว่า⁵⁰ เมื่อมีกฎหมายคุ้มครองผู้ทรงที่สุจริต
ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว บุคคลทั้งหลายย่อมเข้าเกี่ยว
ข้องรับซื้อรับโอนตัวแลกเงินได้โดยไม่มีกังวล . . ."

จากมาตรา 905 วรรคสองและมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจ
ให้ความหมายของคำว่า "สุจริต" ตามความหมายของกฎหมายไทยได้ดังนี้ คือ

1. ต้องไม่เป็นการทุจริต และ
2. ต้องไม่เป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และ
3. ต้องไม่เป็นการได้มาโดยคบคิดกันฉ้อฉล

คำว่า "ทุจริตที่ใช้อยู่ในมาตรา 905 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น
มีความหมายเพียงว่า ไม่สุจริต (Bad faith) เท่านั้น กล่าวคือ เพียงแต่ผู้รับโอนได้รู้ถึงข้อ
บกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนหรือของคู่สัญญาคนก่อน ๆ ในตัวเงินอยู่แล้วก็ยังรับเอาตัวเงินฉบับนั้น
ไว้ ก็ถือว่าเป็นการไม่สุจริตแล้ว โดยไม่ต้องถึงขนาดที่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้
โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ตามความหมายของคำว่า "โดยทุจริต" ในประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) แต่อย่างไร

⁵⁰ เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2514), หน้า 55.

อนึ่ง ที่ว่าผู้ทรงไม่สุจริตหรือทุจริตนั้นก็ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่ผู้ทรงต้องได้รับความจริงเกี่ยวกับข้อบกพร่องแห่งสิทธินั้นด้วย เช่น ผู้ทรงคิดว่าผู้รับโอนได้รับตัวเงินมาโดยกลฉ้อฉลหรือข่มขู่ แต่ก็ยังรับโอนตัวเงินนั้นมา ดังนี้ แม้จะปรากฏความจริงภายหลังว่าแท้จริงแล้ว ตัวเงินนั้นเป็นตัวที่ออกให้แก่กันเพื่อเป็นการชำระหนี้อันมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ยังต้องถือว่าผู้ทรงไม่สุจริตอยู่นั่นเอง

คำว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในกรณีนี้หมายความว่า ยังไม่ถึงกับกระทำการโดยทุจริตตามที่กล่าวแล้วข้างต้น แต่ผู้นี้มิได้ใช้ความระมัดระวังเอาเสียเลย 51 ซึ่งต่างกับประมาทเลินเล่อ (ธรรมดา) คือ ประมาทเลินเล่อ (ธรรมดา) นั้น ผู้กระต่ายังใช้ความระมัดระวังบ้างเพียงแต่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะใช้ ตัวอย่าง ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เช่น นายดาเป็นเพื่อนกับนายแดง เคยทราบชื่อนายแดงถูกโจรปล้นและบังคับมาให้เซ็นเช็คคำสั่งจ่ายเงินจำนวน 5,000 บาท ต่อมาผู้รับเช็คฉบับที่นายแดงเป็นผู้สั่งจ่ายเงินจำนวน 5,000 บาท มาซื้อสินค้าในร้านของนายดา นายดาก็รับไว้โดยไม่ได้สอบถามนายแดงทั้ง ๆ ที่เป็นเพื่อนสนิทกันและติดต่อกันได้ง่าย เช่นนี้จึงถือว่านายดาได้รับตัวนั้นมาโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้ว

สำหรับคำว่า คบคิดกันฉ้อฉลในมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ความจริงในต้นร่างภาษาอังกฤษใช้คำว่า (fraudulent understanding) ซึ่งหมายความว่า เพียงแต่ผู้รับโอนมีความรู้ความเข้าใจแต่เพียงฝ่ายเดียวก็ใช้ได้แล้ว โดยที่ผู้โอนไม่จำเป็นต้องร่วมกันคบคิดฉ้อฉลด้วยแต่อย่างใด และคำว่า ฉ้อฉลในมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ก็ได้หมายความว่า เช่นเดียวกับกลฉ้อฉลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 121 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย เนื่องจากเพียงแต่ผู้รับโอนเซ็นมาโดยรู้ถือว่า ผู้สั่งจ่ายไม่มีหน้าที่

51 จิตติ ดิงศัทพ์ย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด, ตัวเงิน, หน้า 36.

จะต้องชำระให้กับผู้โอนตามเช็คนั้น ผู้ทรงก็ไม่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 นี้แล้ว⁵² ฉะนั้น เมื่อพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่า มีความหมายที่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีของผู้ทรงไม่สุจริตหรือทุจริตตามมาตรา 905 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง

ในปัญหาเดียวกันนี้ Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษได้กล่าวไว้อย่างชัดแจ้งในมาตรา 29 (1) (b) ว่าผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (holder in due course) จะต้องได้ตัวเงินมาโดยสุจริต (in good faith) และในมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า good faith เอาไว้ ซึ่งอาจถอดความได้ดังนี้⁵³

"มาตรา 90 บุคคลย่อมได้ชื่อว่าทำการโดยสุจริตตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้เมื่อได้ทำโดยซื่อ จะโดยมีความประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม"

จะเห็นว่า กฎหมายอังกฤษถือหลักว่า ถ้าได้กระทำไปโดยซื่อ (honesty) แล้วก็เป็นว่าสุจริตทั้งนั้น โดยไม่คำนึงว่าการกระทำโดยซื่อนั้นจะมีขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อด้วยหรือไม่ก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ศาลอังกฤษได้เอาเรื่องความประมาทเลินเล่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับความสุจริตของผู้ทรงด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากเหตุผลประกอบคำพิพากษาของท่าน Lord Blackburn ในคดี Jones v Gordon (1877) พอสรุปได้ว่า ผู้ทรงที่รับตัวเงินมาโดยเสียค่าตอบแทนไม่ว่าจะมากหรือน้อยเท่าใดก็ตาม ก็อาจต้องเสียสิทธิไปได้ หากว่าเขาพอจะรู้ถึงข้อผิดพลาดอย่างหนึ่งอย่างใดในตัวเงินนั้นแล้ว แต่ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าสิ่งซึ่งผิดพลาดไปนั้นคืออะไรกันแน่ (เพราะการรู้ดังกล่าวถือได้ว่าเป็น dishonesty เสียแล้ว) สำหรับกรณีที่ได้

52 คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2501

53 เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายว่าด้วยตัวเงิน, หน้า 269.

ตัวเงินมาโดยความประมาทเลินเล่อก็อาจถือเอาความประมาทเลินเล่อนั้นมาเป็นข้อพิจารณา ร่วมกับข้อเท็จจริงอย่างอื่นว่า ผู้ทรงสมควรจะรับรู้ถึงข้อผิดพลาดอย่างใด ๆ ในตัวเงินนั้นหรือไม่ เช่น ถ้าเขาใช้ความระมัดระวังตามสมควรบ้างแล้วก็อาจทราบถึงข้อผิดพลาดนั้นได้ การไม่ใช้ความระมัดระวังดังกล่าวก็ถือได้ว่าเป็น dishonesty แล้วเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักกฎหมายในเรื่องผู้ทรงจะต้องได้ตัวเงินมาโดยสุจริตเสียก่อน จึงจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนั้น เป็นที่ยอมรับตรงกันทั้งของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ เพียงแต่ทั้งสองประเทศมีข้อแตกต่างกันในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า "สุจริต" ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น

ลักษณะทางกฎหมายของการเป็นผู้ทรงตราสารเปลี่ยนมือได้

ตามที่เรียนกล่าวไว้แล้วว่า ตราสารหนี้หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ หมายถึง ตราสารที่แสดงสิทธิของผู้ถือตราสารในหนี้หรือภาระผูกพันในหนี้บางประการ ซึ่งได้แก่ พันธบัตรต่าง ๆ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ ตัวเงินคลัง หุ้นกู้ ตัวเงิน และบัตรเงินฝากนั้น ในปัจจุบัน ตัวเงินประเภทตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นตราสารหรือเครื่องมือในการระดมเงินออมจากประชาชน⁵⁴ นอกจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายที่กล่าวว่า ตัวเงินเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกแก่เครดิตและเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ ทั้งเป็นตราสารที่ใช้เป็นเครื่องมือในการชำระหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ทรงตัวเงิน ตามปกติเจ้าหนี้ผู้ทรงตัวเงินสามารถนำตัวเงินโอนเปลี่ยนมือไปยังผู้รับโอนได้ โดยเหตุนี้ตัวเงินจึงอาจถูกโอนเปลี่ยนมือต่อ ๆ กันไปหลายทอดตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเห็นได้ว่า ตัวเงินเป็นประโยชน์ในทางการค้า

54 ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, "ปัญหาบางประการเกี่ยวกับการหักภาษี ณ ที่จ่าย : กรณีศึกษาปัญหาและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องทางภาษีอากรของตราสารหนี้," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 5.

อย่างมาก โดยอาจเปลี่ยนมือแทนเงินสดได้ ทั้งกรณีที่เจ้าหนี้สามารถกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระเงินในภายหน้าแล้วถือเอาประโยชน์เสียก่อนที่จะถึงเวลาที่กำหนดไว้ได้ด้วย 55

ลักษณะตัวเงินซึ่งถือเป็นตราสารหนี้ประเภทหนึ่งจัดเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของผู้ประสงค์จะเข้ามาผูกพันเป็นคู่กรณีในตัวเงินซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ฉะนั้น จึงย่อมประกอบด้วยฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้และฝ่ายที่เป็นลูกหนี้แห่งตัวเงินนั้นและสาระสำคัญของคู่สัญญาที่กฎหมายกำหนดถึงสิทธิและหน้าที่แห่งตัวเงินว่าจะพึงมีหรือจะพึงปฏิบัติต่อกันแค่ไหนเพียงใดนั่นเอง

ในเรื่องตราสารหนี้ลักษณะตัวเงิน ผู้ทรงหมายความถึง ผู้มีสิทธิเรียกร้องให้ชำระเงินตามตัวในวันถึงกำหนดและเมื่อถึงวันกำหนดวันใดผู้ทรงต้องนำตัวเงิน (ตัวแลกเงิน) 56 ไปยื่นเพื่อชำระเงินในวันนั้น

โดยเหตุที่ตัวเงินเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ ตัวเงินจึงอาจจะโอนเปลี่ยนมือมายังบุคคลต่อ ๆ กัน จึงเกิดปัญหาว่าบุคคลใดเป็นผู้ทรงตัวเงินที่แท้จริง เพราะถ้าพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้ทรงตัวเงินที่แท้จริงแล้วนอกจากก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้มีการชำระเงินตามตัวเงินแล้ว ยังก่อให้เกิดสิทธิแก่บุคคลคนนั้นที่ไม่จำเป็นต้องคืนตัวฉบับนั้นให้แก่บุคคลที่มาเรียกตัวเงินคืน สิทธิของผู้ทรงที่จะยึดถือตัวเงินนั้นมีลักษณะคล้ายกับผู้ยึดถือทรัพย์สินอื่น ๆ กล่าวคือ ควรต้องพิจารณาถึงสภาพและความสมบูรณ์แห่งสิทธิของตนด้วยว่าตนมีสิทธิตามกฎหมายที่จะยึดถือตัวนั้นไว้หรือไม่ ตามบทบัญญัติมาตรา 905 วรรค 2 และ 3 57

55 ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 5-6.

56 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 941

57 ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 36-37.

เมื่อพิจารณาบทกฎหมายในเรื่องตัวเงิน 58 บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรงตัวเงินต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ 2 ประการพร้อมกันจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรง คือ

1. บุคคลนั้นต้องมีตัวเงินไว้ในความครอบครอง
2. การครอบครองต้องอยู่ในฐานะใดฐานะหนึ่ง กล่าวคือ ในฐานะเป็นผู้รับเงิน ผู้รับสัณหลัง หรือเป็นผู้ถือในกรณีเป็นตัวเงินชนิดส่งจ่ายให้แก่ผู้อื่น

ความหมายของคำว่า "ผู้ทรงตัวเงิน" ประการแรก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 อันว่าด้วยตัวเงินนั้นไม่มีมาตราใดที่คำนิยามคำว่า "ครอบครอง" ไว้ให้เห็น ดังนั้นจึงมีปัญหาว่าจะนำความหมายของคำว่า "ครอบครอง" ตามที่บัญญัติไว้ใน บรรพ 4 ลักษณะ 3 มาใช้ปรับกับ "ครอบครอง" ในเรื่องตัวเงินได้หรือไม่เพียงใด

สิทธิครอบครองตามมาตรา 1367 บัญญัติว่า "บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนายึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้สิทธิครอบครอง" และมาตรา 1368 บัญญัติว่า "บุคคลอาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครองโดยผู้อื่นยึดถือไว้ให้"

สำหรับความหมายของสิทธิครอบครอง คือ การที่สิทธิครอบครองจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ต้องวินิจฉัยตามเหตุการณ์ข้อเท็จจริงในกิริยาถืออันเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาที่จะยึดถือเอาไว้เพื่อตนประกอบกับสภาพของทรัพย์สินที่ยึดถือและพฤติการณ์ในคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป 59 อาจยกตัวอย่างได้ว่า ชื่อร้าน ส. เป็นชื่อที่โจทก์จดทะเบียนพาณิชย์และนายทะเบียนได้จดทะเบียนไว้แล้ว โจทก์จึงเป็นเจ้าของชื่อนั้นโดยชอบ สำหรับ ก. เป็นแต่ผู้ทำการแทนและเซ็นสัญญาใน

58 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904

59 คพิพากษาฎีกาที่ 724/2476

นามของร้าน เมื่อมีผู้ตราสารหนี้ลักษณะตั๋วเงินมาชำระให้แก่ ร้าน ส. ก. ก็มีสิทธิเข้า
บัญชีส่วนตัว ปรากฏว่าต่อมาโรงทก่ถอน ก. จากการเป็นตัวแทนแล้ว ก. จึงไม่มีอำนาจเข้า
เข้าบัญชีของตนได้ แต่การที่ธนาคารจ่ายเงินเข้าเช็คพิพาทเข้าบัญชีของ ก. เท่ากับเข้าเช็คของ
โรงทก่เข้าบัญชีส่วนตัวของ ก. ซึ่งเห็นได้ว่าทำให้เกิดความเสียหายแก่โรงทก่ ธนาคารจ่าย
ประมาณเงินแล้วจึงต้องรับผิดชอบต่อโรงทก่ผู้เป็นเจ้าของเช็คอันแท้จริง 60

เมื่อพิจารณาในคำวินิจฉัยประกอบกับความหมายของมาตรา 1367 และ 1368 เห็น
ได้ว่าเป็นการวินิจฉัยตามเหตุการณ้ข้อเท็จจริงในกิริยายึดถือเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาของ ก.
านการเป็นผู้ยึดถือตราสารหนี้ลักษณะเช็คไว้แทนโรงทก่ เมื่อ ก. ถูกถอนออกจากการเป็นตัว
แทนของโรงทก่แล้ว จึงไม่มีสิทธิเข้าเช็คพิพาทเข้าบัญชีส่วนตัวดังที่เคยดำเนินการในขณะที่เป็นตัว
แทนโรงทก่ได้อีกต่อไป

ประการที่สอง คำว่า "ครอบครอง" ตามมาตรา 904 นั้นมีความหมายตามที่บัญญัติ
ไว้ตามมาตรา 1367 และ 1368 ปัญหาต่อไปคือ ผู้ทรงตั๋วเงินต้องครอบครองในฐานะผู้รับเงิน
หรือผู้รับสลักหลังหรือผู้ถือตามมาตรา 904 อย่างไร

1. ผู้ทรงในฐานะผู้รับเงิน

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 บัญญัติว่า
"บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินย่อมต้องรับผิดชอบเมื่อความในตั๋วเงิน" ตราสารหนี้
ลักษณะเช็คสั่งจ่ายโดยระบุชื่อผู้รับเงิน แต่มิได้ขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ออกนั้น ย่อมแสดง
ว่าผู้สั่งจ่ายประสงค์สั่งจ่ายไม่เฉพาะผู้รับเงินซึ่งระบุชื่อ หากยอมจ่ายให้แก่ผู้ถือด้วย ดังนั้น

เมื่อเช็คพิพาทตกมาอยู่กับโรงทก โรงทกจึงเป็นผู้ครอบครองหรือเป็นผู้ถือเช็คยอมมีสิทธินำเช็คไปขึ้นเงินจากธนาคารได้ เพราะเช็คยอมโอนเปลี่ยนมือกันได้ ฉะนั้น เมื่อเรียกเก็บเงินจากธนาคารไม่ได้ จึงมีอำนาจฟ้องจำเลย เพราะโรงทกยอมเป็นผู้ทรงเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 จำเลยเป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็คจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คตามมาตรา 900 ทั้งจำเลยอ้างว่าออกเช็คเป็นการชำระหนี้ค่าบอกรีเรียกได้ว่ามีมูลหนี้แล้วเมื่อจำเลยออกเช็คเป็นการชำระหนี้ เช็คมาอยู่ในความครอบครองของโรงทกในฐานะผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยต้องรับผิดชอบต่อเช็คโดยไม่มีเหตุยกขึ้นอ้างเพื่อไม่ให้จ่ายเงินตามเช็คได้ 61

จากคำวินิจฉัยเห็นว่า กฎหมายลักษณะตั๋วเงินให้ความสำคัญคุ้มครองผู้รับเงินในฐานะผู้ทรงตราสารเปลี่ยนมือได้ แต่การเป็นผู้รับเงินต้องระบุ "ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงิน" ไว้ด้วยเสนอตามมาตรา 909 (6), 983 (5) และมาตรา 988 (4) ซึ่งหากกรณีผู้สั่งจ่ายกำหนดตัวผู้รับเงินไว้หลายคนร่วมกันจะทำได้หรือไม่และจะถือว่าผู้ใดเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

ข้อนี้เห็นว่า การที่ผู้สั่งจ่ายจะกำหนดตัวผู้รับเงินไว้หลายคนก็ยอมทำได้โดยถือว่าผู้รับเหล่านั้นเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งก็เป็นไปตามหลักเรื่องเจ้าหนี้ร่วมตามมาตรา 298 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และถือว่าผู้รับเงินทั้งสองที่ระบุไว้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตัวเงินฉบับนั้นร่วมกัน ซึ่งในเรื่องนี้ตามกฎหมายอังกฤษ มาตรา 7 (2) แห่ง Bill of Exchange Act, 1882 ก็มีบัญญัติยอมรับว่าทำได้

กรณีตามอุทธรณ์ข้างต้น เมื่อตั๋วเงินสั่งจ่ายให้แก่ นาย ก. และนาย ข. เช่นนี้แล้วจึงถือว่า นาย ก. และนาย ข. เป็นเจ้าหนี้ร่วมกันแห่งตัวเงินนั้น ฉะนั้นไม่ว่า นาย ก. หรือ นาย ข. จะเป็นผู้ครอบครองตัวเงินนั้นก็ตาม ต้องถือว่าเป็นการครอบครองทั้งเพื่อตนเอง และ

61 คำพิพากษาฎีกาที่ 622/2512

ครอบครองแทนอีกคนหนึ่งด้วย จึงถือว่าทั้งสองคนเป็นผู้ทรงตัวเงินนั้นร่วมกัน การจะบังคับการ
ใช้เงินตามตัวหรือโอนตัวเงินนั้นต่อไปจึงต้องทำโดยนาย ก. และนาย ข. ร่วมกัน

แต่หากเปลี่ยนเป็นว่า ผู้สั่งจ่ายออกตัวเงินสั่งจ่ายให้แก่ นาย ก. หรือนาย ข. ดังนี้
ย่อมแตกต่างกับที่กล่าวมาแล้ว เพราะเป็นการที่ผู้สั่งจ่ายประสงค์จะจ่ายเงินให้แก่คนใดคนหนึ่ง
เท่านั้น ฉะนั้นใครคนใดคนหนึ่งระหว่าง นาย ก. กับนาย ข. เป็นผู้ที่ได้รับตัวเงินนั้นไว้
ครอบครองก็ถือว่าเป็นผู้ทรงแต่เพียงผู้เดียว

กรณีตามอุทธรณ์ข้างต้นนั้น กฎหมายไทยมิได้บัญญัติผลหรือข้อยุติเอาไว้โดยตรง ซึ่ง
ต่างกับในกฎหมายอังกฤษที่ได้ระบุเอาไว้โดยแจ่มชัด กล่าวคือ ในมาตรา 7 (2) ยอมรับ
การสั่งจ่ายเงินให้กับ Alternative payee ได้และเมื่อประกอบกับองค์ประกอบของการเป็น
ผู้ทรงตัวเงินที่ว่าจะต้องมีการครอบครองตัวเงินด้วยแล้ว ดังนั้น จึงน่าจะนำหลักกฎหมายของ
อังกฤษดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการตีความกฎหมายไทยได้ว่า ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดในระหว่างที่ได้
ระบุชื่อไว้มีตัวเงินอยู่ในความครอบครองก็ย่อมถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ทรง

กรณีอาจเกิดปัญหาว่า กรณีหากผู้สั่งจ่ายระบุตัวผู้รับเงินไว้ แต่ปรากฏว่าไม่มีตัวตน
อยู่จริงหรือเป็นบุคคลสมมติขึ้น ผลเป็นอย่างไร

ตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ มาตรา 7(3) แห่ง Bills of Exchange
Act, 1882 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ำถือว่าเป็นตัวเงินชนิดที่ออกให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ปัญหาเมื่อ
พิจารณาตามกฎหมายไทยแล้วจะเห็นว่า กฎหมายมิได้กำหนดทางแก้เอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาความ
เห็นท่านศาสตราจารย์ จิตติ ติงสภักดิ์ และท่านรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ แสดง
ความเห็นไว้ว่า จะถือเป็นตัวสั่งจ่ายแก่ผู้ถืออย่างของอังกฤษไม่ได้ เพราะว่าการที่ผู้สั่งจ่ายระบุ
ชื่อผู้รับเงินโดยที่ผู้นั้นไม่มีตัวตนอยู่จริง ก็ถือว่าผู้สั่งจ่ายระบุชื่อผู้รับเงินโดยใช้นามแฝงซึ่งนามแฝง
อาจมุ่งหมายให้เป็นชื่อของผู้สั่งจ่ายเอง ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้รับเงินโดยใช้นามแฝงซึ่งนามแฝง
อาจมุ่งหมายให้เป็นชื่อของผู้สั่งจ่ายเอง ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้รับเงินตามตัวแลกเงินนั้นเองหรือ

อาจเป็นนามแฝงของผู้รับเงินในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายต้องการส่งจ่ายให้แก่บุคคลอื่นที่มีชื่อตัวผู้ส่งจ่ายเอง 62

สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้นเห็นเช่นเดียวกับท่านทั้งสอง โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือกฎหมายไทยมิได้มีบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นตัวขนคอกแก่ผู้ถืออย่างกฎหมายอังกฤษ และยิ่งกว่านั้น ถ้าเป็นกรณีเกี่ยวกับตัวสัญญาชำระเงิน หากจะถือว่าผู้ออกตัวออกตัวให้แก่บุคคลที่ไม่มีตัวตนซึ่งเสกสรรขึ้นเองแล้วจะทาให้ตัวสัญญาชำระเงินเป็นตัวที่ออกแก่ผู้ถือก็ย่อมทาบมาได้ เพราะตามมาตรา 983 (5) ระบุไว้แต่เพียงชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงินเท่านั้น มิได้บัญญัติต่อไปว่า "หรือคาคบแจ้งว่าให้ชำระเงินแก่ผู้ถือ"

2. ผู้ทรงในฐานะผู้ถือ

ตัวเงินนั้นผู้ส่งจ่ายอาจเขียนไว้ว่าแต่เพียงว่าให้ชำระเงินแก่ผู้ถือ โดยไม่ระบุชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน เช่น เขียนว่า "จ่ายผู้ถือ" "จ่ายตามคำสั่งผู้ถือ" "จ่ายให้แก่ผู้ถือ" "จ่ายเป็นเงินสดแก่ผู้ถือ" หากเพียงแต่เขียน "จ่ายตามคำสั่งของ" เช่นนี้ย่อมไม่เป็นตัวที่ระบุให้จ่ายเงินแก่ผู้ถือและไม่มีกฎหมายให้ผู้ครอบครองตัวมีสิทธิเดิมชื่อของตนเองไปได้ ฉะนั้น ตัวขนคอกให้ชำระเงินแก่ผู้ถือหากผู้ใดมีตัวดังกล่าวไว้ในครอบครอง ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรงตัวเงิน 63

3. ผู้ทรงในฐานะผู้รับสลักหลัง

ตราสารหนี้ลักษณะตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้และเป็นตราสารซึ่งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้มีการชำระหนี้ตามตราสาร จึงทำการจำหน่ายจ่ายโอนได้ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับเรื่องตัวเงินโดยเฉพาะไม่ยุ่งยากเหมือนกับการโอนสิทธิเรียกร้องชนิดอื่น คือ เพียงแต่ทำการสลักหลังและส่งมอบหรือถ้าเป็นตัวเงินที่ส่งจ่ายให้กับผู้ถือหรือให้ชำระเงินตามคำสั่งผู้ถือ

62 ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 60-61.

63 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 370/2500, 622/2512, 457/2515 และ 1162/2515

เพียงแต่ส่งมอบให้แก่อันยอม เป็นการโอนใบซึ่งสิทธิในตัวเงินโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว 64

ผู้ที่ได้ตัวเงินมาโดยรับโอนต่อจากผู้อื่นนั้นจะถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายได้หรือไม่ ควรจะต้องพิจารณาว่าการโอนนั้นเป็นไปตามวิธีการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 905 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ

"มาตรา 905 ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 1008 บุคคลผู้ได้ตัวเงินไว้ครอบครอง ถ้าแสดงให้ปรากฏสิทธิด้วยการสลักหลังไม่ขาดสาย ถึงแม้ว่าการสลักหลังรายที่สุดจะเป็นการสลักหลังลอยก็ตาม ท่าน้ำให้ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อใดรายการสลักหลังลอยมีการสลักหลังรายอื่นตามหลังไปอีก ท่าน้ำให้ถือว่าบุคคลผู้ซึ่งลายมือชื่อในการสลักหลังรายที่สุดนั้นเป็นผู้ได้ไปซึ่งตัวเงินด้วยการสลักหลังลอย อนึ่ง คำสลักหลังเมื่อขีดฆ่าเสียแล้ว ท่าน้ำให้ถือว่ามิได้มีเลย

ฯลฯ

ตามบทบัญญัติมาตรา 905 นั้นที่ว่าต้องแสดงให้ปรากฏสิทธิด้วยการสลักหลังไม่ขาดสาย นอกจากจะหมายความว่าต้องมีการสลักหลังตัวเงินต่อ ๆ กันมาตามลำดับระหว่างผู้ทรงคนแรกไปยังผู้ทรงคนที่สอง และผู้ทรงคนที่สองสลักหลังไปยังผู้ทรงคนที่สาม ดังนี้เรื่อยไปยังต้องหมายความว่า การสลักหลังนั้นจะต้องทำโดยถูกต้องตามกฎหมายจึงต้องพิจารณาเรื่องการสลักหลังตัวเงินต่อไป ดังนี้

ความหมายของคำว่า "การสลักหลังตัวเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ได้บัญญัติเรื่องตัวเงินขึ้นไว้ตั้งแต่มาตรา 898 ถึงมาตรา 1011 เป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่ง กฎหมายนี้ได้บัญญัติให้คำนิยามไว้โดยชัดแจ้งว่า การสลักหลังตัวเงินคืออะไร เป็นแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 919 และมาตรา 920 ว่า

64 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 917 วรรคแรกและ 918

มาตรา 919 "คำสั่งหลังนั้นต้องเขียนลงในตั๋วแลกเงินหรือใบประจำต่อและต้องลงลายมือชื่อผู้สั่งหลัง

การสั่งหลังย่อมสมบูรณ์แม้ทั้งมิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้ด้วย หรือแม้ผู้สั่งหลังจะมิได้กระทำการ ยิงใบกว่าลงลายมือชื่อของตนที่ด้านหลังตั๋วแลกเงินหรือที่ใบประจำต่อก็ยอมฟังเป็นสมบูรณ์ด้วยกัน การสั่งหลังเช่นนี้ท่านเรียกว่า "การสั่งหลังลอย"

มาตรา 920 "อันการสั่งหลังย่อมโอนใบซึ่งบรรดาศักดิ์อันเกิดแต่ตั๋วแลกเงิน"

ซึ่งบทบัญญัติ มาตรา 919 และมาตรา 920 ได้บัญญัติไว้ท่านองเดียวกับ Convention Providing a Uniform Law for Bill of Exchange and Promissory Notes signed at Geneva, June 7, 1930 มาตรา 13 และมาตรา 14 ⁶⁵

65 Article 13

An endorsement must be written on the bill of exchange or on a slip affixed there to (allonge). It must be signed by the endorser.

The endorsement may leave the beneficiary unspecified or may consist simply of the signature of the endorser (endorsement in blank). In the latter case, the endorsement, to be valid, must be written on the back of the bill of exchange or on the slip attached there to (allonge)

Article 14

An endorsement transfers all the rights arising out of a bill of exchange.

ตามกฎหมายตั๋วเงินของไทย คำจำกัดความของคำว่า "สลักหลัง" มิได้บัญญัติไว้แจ้งดังเช่นใน Bills of Exchange, 1882 ของประเทศอังกฤษ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "สลักหลัง" (Indorsement) ไว้ในมาตรา 2 ว่า

"Indorsement" means an indorsement completed by delivery."

ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

"สลักหลัง หมายถึงการสลักหลังอันบริบูรณ์ด้วยการส่งมอบ"

ซึ่งตามหนังสือ Black's law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"Indorsement : The act of a payee, drawee, accommodation indorser, or holder of a bill, note, check, or other negotiable instrument, in writing his name upon the back of the same, with or without further or qualifying work, where by the property in the same is assigned and transferred to another" 66

บรรดานักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นของกฎหมายการสลักหลังตั๋วเงินในทัศนะต่าง ๆ กันดังนี้

นายเฉลิม ยงบุญเกิด "การสลักหลัง คือ การลงชื่อผู้โอนลงในด้านหลังของตั๋วแลกเงิน การลงลายมือชื่อด้านหลังตั๋วเฉย ๆ เรียกว่า สลักหลังลอย ส่วนการลงลายมือชื่อโดยเขียนชื่อผู้รับโอนลงไปในนั้น เรียกว่า สลักหลังเฉพาะ" 67

66 Henry Compbell Black, Black's law Kictionary, 5th ed (St. Paul ; West Publishing Co., 1979), P.696.

67 เฉลิม ยงบุญเกิด, ตั๋วแลกเงิน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2509), หน้า 5.

ศาสตราจารย์ไพศาล กุมาลย์วิสัย "คาสลักหลัง คือ ข้อความที่เขียนลงไว้ที่ด้านหลัง
ตัวเงิน (มาตรา 919 วรรคสอง) ถ้าเขียนลงไว้ที่ด้านหน้าแห่งตั้งเงินย่อมไม่เป็นคาสลักหลัง" 68

ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย "การสลักหลัง คือ การที่ผู้ทรงตัวเงินลงข้อ
ความและลงลายมือชื่อในตัวเงินประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือลงแต่เพียงลายมือชื่อของผู้ที่สลัก
หลังลงไปเพื่อรอนสิทธิในตัวเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง" 69

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงส์กัทย์ "การสลักหลัง คือ ผู้สลักหลังเขียนลงบนตัวแลก
เงิน หรือในใบประจำต่อและลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง กฎหมายมิได้ระบุว่าให้เขียนด้านหน้าหรือ
ด้านหลังคาสลักหลังเขียนไว้ด้านหน้าของตัวแลกเงินก็ใช้ได้ แต่จะเขียนเพียงลงลายมือชื่อสลัก
หลังเท่านั้น แล้วต้องเขียนลงบนด้านหลังตัวแลกเงิน" 70

รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ "การสลักหลังตัวเงิน คือ การลงลายมือชื่อ
ของผู้สลักหลังพร้อมทั้งจดแจ้งข้อความลงในตัวเงินนั้นหรือเพียงแต่ลงลายมือชื่อของผู้รอนไว้โดย
ไม่จดแจ้งข้อความอย่างใด ๆ ลงในด้านหลังตัวเงินหรือที่ใบประจำต่อ (มาตรา 919 วรรค
แรก) โดยการกระทำดังกล่าวนี้ ผู้สลักหลังมีความมุ่งหมายที่จะรอนใบซึ่งบรรดาสหิทธิอันเกิด
แก่ตัวเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง" 71

68 ไพศาล กุมาลย์วิสัย, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัว
เงิน ชุด 4 (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), หน้า 1.

69 ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัว
เงินบัญชีเดินสะพัด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 38.

70 จิตติ ดิงส์กัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน,
พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 94-95.

71 ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 104.

จากการทำให้ความหมายของการสลักหลังต่าง ๆ ข้างต้นนี้ จึงอาจจำแนกความเห็นเกี่ยวกับวิธีการสลักหลังออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายแรกเห็นว่า คำสลักหลังเป็นคำที่มีความหมายอยู่ส่วนตัวเองว่าต้องเขียนลงไว้ที่ด้านหลังตั๋วเงิน ถ้าเขียนลงไว้ที่ด้านหน้าตั๋วเงินย่อมไม่เป็นคำสลักหลัง การลงลายมือชื่อด้านหลังตั๋วเฉย ๆ เรียกว่า "สลักหลังลอย" (endorsement in blank) ส่วนการลงลายมือชื่อด้านหลังโดยเขียนชื่อผู้รับโอนลงไปด้วยนั้น เรียกว่า "สลักหลังเฉพาะ" (special endorsement)

ฝ่ายหลังซึ่งเป็นความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า ตามมาตรา 919 วรรคแรกที่บัญญัติวิธีการสลักหลังเฉพาะโดยระบุชื่อผู้รับประโยชน์ก็เพียงบังคับให้เขียนลงในตั๋วเงินหรือใบประจำต่อหาได้บังคับให้เขียนลงที่ด้านหลังตั๋วเงินหรือใบประจำต่อไป จึงควรแปลว่า การสลักหลังระบุชื่อผู้รับประโยชน์หรือสลักหลังเฉพาะนั้นจะเขียนที่ด้านหลังหรือด้านหน้าก็ได้ แต่ถ้าเป็นการโอนโดยวิธีสลักหลังลอยตามมาตรา 919 วรรคสอง จะต้องทำลงด้านหลังของตั๋วเงินเท่านั้น ถ้าไปลงชื่อด้านหน้าแห่งตั๋วเงินจึงไม่เป็นการสลักหลังโอนตัว แต่กลับจัดเป็นคำรับอาวัลต้องรับผิดชอบถือว่ารับประกันผู้ส่งจ่าย ตามมาตรา 939 วรรคสามและสี่, มาตรา 940

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายหลัง เพราะการสลักหลังเฉพาะนี้ตามมาตรา 919 วรรคแรกมิได้กำหนดว่าการสลักหลังนั้นจะต้องทำในด้านหน้าหรือด้านหลังของตั๋วเงิน ฉะนั้นการสลักหลังเฉพาะจึงอาจทำลงด้านหน้าของตั๋วเงินก็ได้กฎหมายตั๋วเงินของบางประเทศก็ยอมให้การสลักหลังที่ด้านหน้าของตั๋วเงินด้วยเช่นกัน⁷² แต่อย่างไรก็ดี การสลักหลังไม่ว่าจะเป็นการสลักหลังเฉพาะหรือไม่ก็ตาม ควรทำเอาไว้ทางด้านหลังของตั๋วเงินนั้น เพราะถ้าสลักหลัง

⁷² Vermeesch and Lindgren, Business Law of Australia, 2nd ed (Sydney : Butterworths, 1973), P. 510. David A.L. Smout, Chalmerson Bills of Exchange, 13th ed (London : Stwvens & Sons, 1964), P.8.

เฉพาะไว้ที่ด้านหน้าของตัวเงิน เมื่อมีการโอนตัวเงินต่าง ๆ ไปอาจทำให้บุคคลผู้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวเงินนั้นสับสนได้ว่าลายมือชื่อที่ลงไว้อยู่ในฐานะใดและยากต่อการพิสูจน์ว่ารายการสลักหลังนั้นขาดสายหรือไม่ขาดสาย

ผู้เขียนใคร่ขอรวบรวมความเห็นของนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ มาสรุปเป็นความหมายของการสลักหลังตัวเงินไว้ดังนี้

"การสลักหลังตัวเงิน คือ การที่ผู้สลักหลังตัวเงินจดแจ้งข้อความว่าสลักหลังโอนตัวเงินให้ใครลงไปในตัวแลกเงินหรือในใบประจำต่อและลงลายมือชื่อผู้สลักหลังโดยจะเขียนสลักหลังด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวเงินหรือใบประจำต่อก็ได้ (มาตรา 919 วรรคแรก) หรือแม้จะไม่เขียนข้อความว่าสลักหลังโอนตัวให้ใคร ก็มีการสลักหลังได้โดยผู้สลักหลังเพียงลงลายมือชื่อของผู้สลักหลังลงบนด้านหลังตัวเงินหรือด้านหลังใบประจำต่อ (ใบประจำต่อเมื่อมาผนึกเข้ากับตัวเงินแล้ว ใบประจำต่อส่วนที่เป็นด้านเดียวกับด้านหน้าของตัวเงินก็ย่อมเป็นด้านหน้าของตัวเงินใบด้วยด้านหลังของใบประจำต่อก็เท่ากับเป็นด้านหลังของตัวเงิน) (มาตรา 919 วรรคหลัง) โดยการกระทำดังกล่าวนี้ ผู้สลักหลังมีความมุ่งหมายที่จะโอนใบ ซึ่งบรรดาสีทธิอันเกิดแต่ตัวเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง (มาตรา 920)"

การบังคับการใช้สิทธิตามตัวเงิน

สิทธิที่สำคัญประการหนึ่งของเจ้าหนี้ตามตัวเงินก็คือ สิทธิในการที่จะบังคับการใช้เงินเอาจากบรรดาลูกหนี้ หรือคู่สัญญาคนอื่นในตัวเงินนั้นที่ต้องมีความผูกพันและรับผิดชอบอยู่ต่อตน ดังจะเห็นได้จากความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน ย่อมจะต้องรับผิดชอบเพื่อความในตัวเงินนั้น" เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าหนี้จึงอาจเรียกร้องให้ผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินต้องรับผิดชอบเพื่อความในตัวเงินนั้น ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 967 วรรค 1 และ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า

"ในเรื่องตัวแลกเงินนั้น บรรดาบุคคลผู้ส่งจ่ายก็ดี รับรองก็ดี สลักหลังก็ดี หรือรับ
ประกันด้วยอาวัลก็ดี ย่อมต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้ทรง

ผู้ทรงยอมมีสิทธิว่ากล่าวเอาความแก่บรรดาบุคคลเหล่านี้เรียงตัว หรือรวมกันก็ได้
โดยมีพักต้องดำเนินตามลำดับที่คนเหล่านั้นมาต้องผูกพัน

ฯลฯ

ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ที่แท้จริงแห่งการออกตัวเงินให้แก่กันนั้น คือ เพื่อเป็นการ
ชำระหนี้หนึ่งอย่างใดที่มีต่อกันเป็นสำคัญ ฉะนั้น ผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของบรรดาผู้สัญญาอื่น ๆ
ในตัวยอมมาซึ่งสิทธิของตน เรียกร้องว่าลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ กล่าว
คือ จะเรียกลูกหนี้คนหนึ่งคนใดหรือหลายคนร่วมกันรับผิดชอบตนได้โดยไม่มีถูกจำกัดว่าจะต้อง
ฟ้องคนนี้ก่อนคนนี้หลัง

โดยทั่วไปแล้วสิทธิที่จะบังคับการชำระเงินตามตัวที่ยอมจะ เกิดมีขึ้นเมื่อปรากฏเหตุการณ์
ว่าตัวเงินที่ผู้ทรงอยู่นั้นขาดความเชื่อถือเพราะเหตุเขาไม่รับรองหรือเอาเงินเสียแล้วประการ
หนึ่ง หรือปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าลูกหนี้แห่งตัวเงินนั้นไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรง
ได้อีกประการหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากมาตรา 959 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"ผู้ทรงตัวแลกเงินจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่าย และบุคคลอื่น ๆ
ซึ่งต้องรับผิดชอบตัวเงินนั้นก็ได้ คือ

- ก. ล่าเบี้ยได้เมื่อตัวเงินถึงกำหนดานกรณีมาชำระเงิน
- ข. ล่าเบี้ยได้แม้ทั้งตัวเงินยังไม่ถึงกำหนดานกรณีตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ
 - (1) ถ้าเขาบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน
 - (2) ถ้าผู้จ่ายหากจะได้รับการรับรองหรือไม่ก็ตาม ตกเป็นคนล้มละลายหรือได้ งด
วันการชำระหนี้ แม้การงดเว้นชำระหนี้จะมีคำพิพากษาเป็นหลักฐานก็ตาม หรือถ้าผู้จ่ายถูกยึด
ทรัพย์แล้ว การยึดทรัพย์นั้นไร้ผล
 - (3) ถ้าผู้ส่งจ่ายตัวเงินชนิดไม่จำเป็นต้องให้ผู้รับรองนั้นตกเป็นคนล้มละลาย"

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า สิทธิในการบังคับการชำระเงินตามตัวหรือตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียกว่าสิทธิไล่เบี่ยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กรณีคือ

1. สิทธิไล่เบี่ยเมื่อตัวเงินนั้นถึงกำหนดชำระเงินแล้ว

เมื่อตัวเงินถึงกำหนดแล้วและปรากฏว่าผู้ทรงมิได้รับการชำระเงินตามตัวผู้ทรงก็ย่อมมีสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่บรรดาผู้สัญญาที่ต้องรับผิดชอบต่อตนได้ทันทีดังกล่าวแล้วแต่ต้น แต่บางกรณี เช่น กรณีของตัวแลกเงินผู้ทรงอาจต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เสียก่อน จึงจะสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยแห่งตนได้นั้นคือ การต้องทาคำคัดค้านตามมาตรา 960 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นเอง ถ้าปรากฏว่าผู้ทรงไม่ทาคำคัดค้านตามระเบียบแล้ว ผู้ทรงย่อมเสียสิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวถึงโดยละเอียดต่อไปในส่วนที่ว่าด้วยหน้าที่ของผู้ทรง

2. สิทธิไล่เบี่ยแม้ตัวเงินจะยังไม่ถึงกำหนดชำระเงิน

อาจแบ่งออกพิจารณาได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. เมื่อผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน ตามปกติในตัวแลกเงินนั้นผู้จ่ายย่อมถือว่าเป็นลูกหนี้ชั้นต้นแห่งตัวเงิน ฉะนั้น เมื่อผู้จ่ายไม่ยอมรับรองตัวแลกเงินเสียแล้วก็เท่ากับว่าผู้ทรงไม่มีโอกาสที่จะได้รับการชำระเงินตามตัวอีกต่อไปแล้ว และถือว่าเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายและผู้สลับหลังพิคศาสตร์สัญญาตามมาตรา 914 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่า ตัวแลกเงินนี้เมื่อได้นายยื่นโดยชอบแล้วจะมีผู้รับรองและชำระเงินตามเนื้อความแห่งตัวแล้ว กฎหมายซึ่งทำให้สิทธิแก่ผู้ทรงที่จะไล่เบี่ยเอาแก่ผู้พิคศาสตร์สัญญาทั้งหลายได้ทันที

2. เมื่อผู้จ่ายไม่ว่ารับรองตัวแลกเงินนั้นแล้วหรือไม่ก็ตาม ตกอยู่ในภาวะอย่างหนึ่งอย่างต่อไปนี้ คือ

ก. ผู้จ่ายล้มละลาย ที่ว่าล้มละลายนี้ย่อมหมายความรวมถึงการที่ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดด้วย ทั้งนี้เพราะในขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มีผลใช้

บังคับนั้นยังใช้กฎหมายล้มละลายฉบับเก่าอยู่ คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับดังกล่าวยังไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องพิทักษ์ทรัพย์แต่อย่างใด เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ขึ้นแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติวิธีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดขึ้นอีกชั้นหนึ่งก่อนที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ระνομหนี้นี้ก่อนล้มละลายได้

ข. ผู้จ่ายบังคับเดิมนั้นที่วางควันการใช้นั้นนี้หมายความว่าถึงการวางควันการใช้นั้นเป็นการทั่วไปแก่เจ้าหนี้ทุกคน ทานองเป็นคนล้มละลาย คือ งคเพราะไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ทั่วไป ถ้าบฎิเสธการใช้นั้นแก่เจ้าหนี้บางคนบางราย บางทีอาจเป็นเพราะมีข้อต่อสู้ว่า มิได้เป็นหนี้หรือว่าเป็นแต่ใช้แล้ว ดังนั้นไม่อยู่ในความหมายของข้อที่ว่ามานี้⁷³ เพราะแต่เดิมนั้นการวางควันการใช้นั้นเป็นเหตุให้ถูกฟ้องล้มละลายได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 มาตรา 7 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเทียบกับปัจจุบันนี้แล้วก็คือ การที่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัวนั่นเอง แม้ศาลจะยังไม่พิพากษาให้ล้มละลายก็เป็นเหตุให้ผู้ทรงงาสิทธิไล่เบี้ยก่อนตัวเงินถึงกำหนดได้

ค. ผู้จ่ายถูกยึดทรัพย์และการยึดทรัพย์นั้นนี้ไร้ผล หมายความว่า มีคพิพากษาว่าผู้จ่ายชำระหนี้แก่โรงทกแล้ว แต่ไม่ชำระโรงทกนั้นคตินั้นจึงได้ดำเนินการบังคับคดีโดยเข้ายึดทรัพย์ของผู้จ่าย แต่ปรากฏว่ายึดทรัพย์มาได้หรือยึดแล้วแต่ได้มาไม่พอชำระหนี้ตามคพิพากษานั้นเอง⁷⁴ อนึ่ง คำว่าเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดมีสิทธิยึดทงทรัพย์สินของผู้จ่ายตามมาตรา 241 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ย่อมมาใช้ความหมายของคำว่ายึดทรัพย์ตามมาตรา 959 นี้แต่อย่างใด

3. ถ้าผู้สั่งจ่ายล้มละลาย ำให้สังเกตว่าผู้สั่งจ่ายนี้มาตรา 959 หมายเฉพาะแต่ผู้สั่งจ่ายตัวเงินชนิดที่ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใครรับรองเท่านั้น กล่าวคือ อาจเป็นผู้สั่งจ่ายในตัวเงินดังต่อไปนี้ คือ

⁷³ เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวเงิน, หน้า 116.

⁷⁴ จิตติ ดิงศรีทิพย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดตัวเงิน, หน้า 124.

- ตัวเงินที่ห้ามมิให้ผู้ทรงยื่นเพื่อการรับรองตามมาตรา 927 วรรค 3
- ตัวเงินที่ถึงกำหนดจ่ายเงินเมื่อทวงถามหรือเมื่อได้เห็น
- ตัวสัญญาชำระเงิน
- เช็ค

คำว่า สัมละลายนี้ก็คงเหมือนกับที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น คือ รวมความถึงการที่ผู้ส่งจ่ายตัวเงินดังกล่าวถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าชั่วคราวหรือเด็ดขาดด้วย เหตุที่กฎหมายบังคับไว้ดังนี้ก็เพราะตัวเงินชนิดที่ไม่ต้องมีผู้รับรองนั้นผู้ส่งจ่ายย่อมเป็นลูกหนี้ชั้นต้นแห่งตัวเงินนั้น ซึ่งเมื่อลูกหนี้ชั้นต้นสัมละลายเสียแล้ว ดังนี้ ตัวเงินนั้นก็ขาดหลักประกันที่ผู้ทรงจะได้รับการชำระเงินต่อไปกฎหมายจึงให้สิทธิไล่เบี้ยได้ก่อนตัวเงินถึงกำหนด

ข้อสังเกต

1. ตามบทตีแล้วมาตรา 959 นี้ย่อมมาเข้ากับกรณีตัวสัญญาชำระเงินและเช็คได้ด้วย แต่สำหรับมาตรา 959 (ข) (1) นั้น กล่าวถึงไว้แต่เฉพาะตัวผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรองตัวแลกเงินเท่านั้น จึงเป็นการยกเว้นไม่ต้องเอาเข้าเข้ากับกรณีของตัวสัญญาชำระเงินและเช็ค เพราะตัวเงินสองอย่างหลังนี้ไม่จำเป็นต้องมีผู้รับรองอยู่แล้ว สำหรับ (ข) (2) นั้น คำว่า ผู้จ่ายอาจรวมความไปถึงผู้ออกตัวสัญญาชำระเงินได้ด้วย เพราะโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วถือว่าผู้รับรองตัวแลกเงินกับผู้ออกตัวสัญญาชำระเงินต่างเป็นลูกหนี้ชั้นต้นแห่งตัวเงินเท่าเทียมกันดังจะเห็นได้จากมาตรา 986 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า "ผู้ออกตัวสัญญาชำระเงินย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้รับรองตัวแลกเงิน"

2. กรณีที่ผู้จ่ายสัมละลายงดเว้นการชำระหนี้หรือถูกยึดทรัพย์และการยึดทรัพย์นั้นไร้ผลตามมาตรา 959 (ข) (2) นั้น ต่างกับกรณีที่ผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรองตัวเงินตาม (1) เพราะกรณีแรกนั้นผู้ทรงจะต้องยื่นตัวเงิน (แม้จะยังไม่ถึงกำหนดก็ตาม) ให้แก่ผู้จ่ายเพื่อให้ผู้จ่ายชำระเงินเสียก่อน เมื่อไม่ได้รับการชำระเงินจึงจะทำการคัดค้านและไล่เบี้ยได้ ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่เป็นการแน่นอนว่า ผู้จ่ายจะปฏิเสธการชำระเงินหรือไม่ แต่ในกรณีหลังผู้ทรงทำการคัดค้านหรือยื่นคำ

ขอรับชำระหนี้ได้ เลยทันทีไม่ต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายจ่ายเงินอีก เพราะกรณีเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า ผู้จ่ายจะไม่จ่ายเงินหรือไม่ว่าจะจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินนั้นได้อีกต่อไปแล้ว

สำหรับผู้ทรงตั๋วเงินผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะบังคับการชำระเงินตามกฎหมายตั๋วเงิน ได้แก่

1. ผู้ทรง
2. ผู้มีตั๋วเงินไว้ในความครอบครองโดยฐานเป็นผู้สิทธิของผู้ทรง
3. ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องโดยการโอนหนี้สามัญ
4. ถูกหนี้ตามตั๋วเงินซึ่งได้ชำระเงินให้แก่ผู้ทรงและรับตั๋วมาไว้ครอบครอง

1. ผู้ทรง

บุคคลผู้ที่จะเป็น "ผู้ทรง" ตามกฎหมายไทย ดังความในมาตรา 904 ก็เช่นเดียวกับความในกฎหมายอังกฤษ และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่มีความหมายเหมือนกันคือเป็นผู้ที่ได้ตั๋วเงินไว้ครอบครองในฐานะเป็นผู้รับเงิน หรือผู้รับสลักหลัง หรือผู้ถือ แต่ในกฎหมายไทยไม่ได้มีการแบ่งผู้ทรง (holder) ออกเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (holder in due course) และผู้ทรงโดยมีค่าตอบแทน (holder for value) ดังกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ

ตาม Bills of Exchange Act 1882 ของอังกฤษนั้น หากผู้ทรงรับตั๋วเงินมาโดยไม่จ่ายค่าตอบแทนแล้ว ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผลก็คือผู้ทรงคนนั้นมีสิทธิแต่เพียงฟ้องร้องบังคับการชำระเงินตามตั๋วเท่านั้น แต่จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 38 (2) แห่ง Bills of Exchange Act 1882 ซึ่งกล่าวโดยสรุปคือ กรณีที่เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายของอังกฤษนั้น ย่อมได้สิทธิในตัวเงินนั้นไปโดยสมบูรณ์ ไม่ว่าคู่สัญญาคนก่อน ๆ ที่โอนตั๋วมาให้นั้นจะมีข้อบกพร่องแห่งสิทธิอย่างใดในตัวเงินนั้นหรือไม่ก็ตาม ฉะนั้นหากผู้โอนตั๋วเงินมาให้หรือคู่สัญญาในลำดับก่อน ๆ มีข้อบกพร่องแห่งสิทธิในตัวเงินนั้นอยู่

อย่างไร ผู้ทรงที่ได้รับตัวเงินมาโดยมิได้จ่ายค่าตอบแทนก็ต้องรับเอาความบกพร่องแห่งสิทธินั้น ไปด้วย นอกจากนี้ตามมาตรา 29 (1) (a) ยังกำหนดไว้ว่าผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย จะต้องได้ตัวเงินมาก่อนที่ตัวนั้นจะถึงกำหนดชำระ และโดยไม่รู้ตัวเงินนั้นขาดความเชื่อถือมาก่อนด้วย

แต่ตามกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติไว้ว่า ผู้ทรงจะต้องได้รับตัวเงินมาก่อนที่ตัวนั้นจะถึงกำหนดชำระ เงิน โดยไม่รู้ตัวเงินนั้นขาดความเชื่อถือมาก่อน และจะต้องเป็นการได้มาโดยมิได้จ่ายค่าตอบแทนเหมือนอย่างของอังกฤษ ดังนั้น จึงถือได้ว่าผู้ทรงตัวเงินไม่จำเป็นต้องได้รับตัวเงินมาโดยมิได้จ่ายค่าตอบแทนก็เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 904 ประกอบด้วยมาตรา 905 วรรคสอง เพราะผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 905 หมายถึง ผู้ทรงที่สามารถพิสูจน์สิทธิการได้มาซึ่งตัวเงินของตน โดยสุจริตปราศจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย และถ้าอ้างว่าเป็นผู้ทรงในฐานะเป็นผู้รับสลับหลัง ก็พิสูจน์สิทธิของตนเพิ่มเติมว่าตนได้รับตัวเงินนั้นไว้โดยการสลับหลังไม่ขาดสาย ซึ่งเมื่อเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วย่อมมีสิทธิในตัวเงินโดยสมบูรณ์

นอกจากจะพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามหลักกฎหมายตัวเงินดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปตามหลักกฎหมายเรื่องหนี้ด้วย โดยเฉพาะ "อำนาจแห่งมูลหนี้" ตามบทบัญญัติมาตรา 194

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2932/2519 จำเลยให้การว่า จำเลยส่งจ่ายเช็คพิพาทให้ ก. เพื่อนำไปชำระประโยชน์เกี่ยวกับที่ดิน แต่ ก. กลับนำเช็คดังกล่าวไปชำระให้โจทก์เป็นคำซื้อหนี้สองก้อนที่โจทก์อ้างว่าเป็นหลักทรัพย์ โดยมีเงื่อนไขว่า ก. ขอนำที่ดินดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ก่อนว่าใช่หลักทรัพย์หรือไม่ ถ้าใช่จึงจะรับซื้อ ถ้าไม่ใช่จะเอามาคืนและรับเช็คคืน ผลการพิสูจน์ปรากฏว่าไม่ใช่หลักทรัพย์ สัญญาซื้อขายไม่เกิดขึ้น ดังนั้นจำเลยยกข้อต่อสู้โจทก์ ซึ่งเป็นผู้ทรงได้ว่าไม่มีมูลหนี้โดยไม่ต้องต่อสู้ว่าโจทก์กับ ก. คบคิดกันฉ้อฉลจำเลย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ต้องคืนเช็คให้จำเลย

จากข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับดังกล่าว แม้ว่าโจทก์จะเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนของการเป็นผู้ทรงตัวเงินตามความในมาตรา 904 ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงอำนาจแห่งมูลหนี้ตามมาตรา 194 แล้ว จะเห็นได้ว่า โจทก์ในคดีนี้ ไม่มีสิทธิที่จะนำตัวเงินนั้นมาฟ้องให้จำเลย ซึ่งเป็นผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นรับผิดชอบได้ เพราะสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตามตัวเงินนั้นเมื่ออยู่อย่างบกพร่อง กล่าวคือ เมื่อสัญญาซื้อขายไม่มีผลบังคับ ก็ย่อมไม่มีมูลหนี้ที่โจทก์จะอ้างสิทธิเรียกร้องเงินตามเช็คที่โจทก์รับไว้จาก ก. การที่โจทก์ได้เช็คพิพากษาว่าวันความครอบครองอันเนื่องมาจากการซื้อขายที่ไม่สมบูรณ์นี้ ถือได้ว่าเป็นเรื่องสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงนั้นบกพร่อง ดังนั้นจำเลยซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คพิพากษา ย่อมยกข้ออ้างดังกล่าวขึ้นต่อสู้โจทก์เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบตามเช็คได้ เพราะเป็นการยกข้อต่อสู้ที่จำเลยมีต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงคนปัจจุบัน มิใช่ข้อต่อสู้ที่จำเลยมีต่อผู้ทรงคนก่อน ๆ จึงไม่ขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 916 ประกอบด้วยมาตรา 989

อนึ่ง การที่จะถือว่าสิทธิของผู้ทรงตัวเงินบกพร่อง อันจะทำให้ลูกหนี้สามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ต่อผู้ทรงตัวเงินนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้ทรงตัวเงินไม่อาจอยู่ในฐานะที่จะอ้างสิทธิในความเป็นเจ้าหนี้ เพื่อเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยอาศัยอำนาจแห่งมูลหนี้ตามหลักทั่วไปใน มาตรา 194 นั้นได้ แต่ถ้านั้นยังสามารถที่จะบังคับกันได้ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้แล้ว ก็ยังไม่เรียกว่าสิทธิของผู้ทรงตัวเงินบกพร่อง

2. ผู้ที่มีตัวเงินในวันครอบครองโดยฐานเป็นผู้สืบสิทธิของผู้ทรง

ผู้สืบสิทธิของผู้ทรง เช่น ทายาท หรือผู้จัดการมรดกของผู้ทรง ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ตามตัวเงินชำระหนี้ตามเนื้อความในตัวเงินให้แก่ตนได้ตามมาตรา 1599 และมาตรา 1600 หรือผู้ทรงที่เป็นตัวแทนตามมาตรา 925 และบุคคลเหล่านี้มีสิทธิดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการที่ตนจะอ้างสิทธิเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้อาจยกข้อต่อสู้ใด ๆ ที่ตนมีต่อเจ้าหนี้คนเดิมขึ้นต่อสู้ผู้สืบสิทธิ เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้ แม้ข้อต่อสู้นี้จะอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับเจ้าหนี้คนเดิม เพราะเป็นการดำเนินการโดยอาศัยสิทธิของผู้ทรง

คำพิพากษาฎีกาที่ 327/2495 การออกเช็คลงวันล่วงหน้าให้เขาไปนั้นเท่ากับผู้ออกเช็คสัญญาว่าตนจะรับผิดชอบเมื่อความแห่งตัวนั้นเมื่อถึงวันที่ลงไว้ ผู้ทรงตัวนั้นโดยชอบก็ย่อมมีสิทธิเป็นเจ้าของตัวนั้น แม้หนี้้นจะยังไม่ถึงกำหนดและแม้ผู้ทรงตัวนั้นจะตายก่อนถึงวันที่ลงในเช็ค ผู้จัดการมรดกของผู้ทรงตัวนั้นก็ย่อมเข้าสวมสิทธิของผู้ทรงตัวได้สิทธิที่ผู้ทรงมีอยู่ เป็นการโอนโดยผลของกฎหมายซึ่งย่อมเป็นเช่นเดียวกับการโอนโดยรูปการและด้วยผลอย่างการโอนสามัญซึ่งผู้ออกเช็ค อาจยกข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะผู้ออกเช็คกับผู้ทรงตัวขึ้นต่อสู้ผู้จัดการมรดกของผู้ทรงตัวได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2274/2521 เช็คสั่งจ่ายเงินลงวันที่ล่วงหน้าให้แก่ จ. จ. ตาย โจทก์เป็นภรรยาและรับมรดก จ. โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมาย ฟ้องเรียกเงินตามเช็คที่จำเลยสั่งจ่ายเงินได้

3. ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องโดยการโอนหนี้สามัญ

านกรณีที่ตัวเงินไม่สามารถโอนกันได้โดยลักษณะที่เป็นตัวเงิน เพราะผู้สั่งจ่ายห้ามโอนไว้ตามมาตรา 917 วรรคสอง ซึ่งสามารถโอนกันได้โดยรูปการและด้วยผลอย่างการโอนสามัญ คือ ต้องโอนหนี้โดยทำเป็นหนังสือระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน จึงจะทำการโอนนั้นมีผลสมบูรณ์ และบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ทั้งหลายที่ลงลายมือชื่อในตัวเงิน หรือได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้เหล่านั้นตามมาตรา 306 จึงจะย้ายลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ แต่การโอนหนี้สามัญย่อมทำให้ลูกหนี้ทั้งหลายสามารถยกข้อต่อสู้ทั้งหลายนอกจากข้อต่อสู้ที่ปรากฏบนตราสารหรือสืบเนื่องจากลักษณะแห่งตราสาร ข้อต่อสู้เรื่องความสามารถของตัวลูกหนี้และอื่น ๆ เช่น ข้อต่อสู้ที่อาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้โอนตัวให้ผู้รับโอนตัวให้ผู้รับโอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนสิทธิได้ ตามมาตรา 308

4. ลูกหนี้ตามตั๋วเงินซึ่งได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงและรับตัวมาไว้ว่าความครอบครอง

บุคคลซึ่งถูกไล่เบี้ยหรืออาจถูกไล่เบี้ยตามตั๋วเงิน ก็คือ บรรดาลูกหนี้ทั้งหลายซึ่งอาจเป็นผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง ผู้รับอ่าวัล ผู้รับรองด้วยสอดเข้าแก่หน้า ซึ่งบุคคลเหล่านี้เมื่อได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงไป ไม่ว่าจะสมัครใจเข้าใช้เงินเองหรือถูกไล่เบี้ย และได้รับตัวนั้นมาไว้ว่าความครอบครองก็กลายเป็นเจ้าหนี้ที่จะเรียกร้อง หรือไล่เบี้ยเอาเงินจำนวนที่ตนนำเข้าไปให้แก่ผู้ทรงไปรวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดจากบุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้ตามตั๋วเงินได้

ในหลักกฎหมายเรื่องผู้ทรงตราสารหนี้ลักษณะตราสารเปลี่ยนมือซึ่งตั๋วเงินถือเป็นตราสารหนี้ชนิดหนึ่งมีลักษณะหรือสภาพเนื้อหาเริ่มแรกที่จะนำตั๋วเงินเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการชำระหนี้ซึ่งสามารถรอนกันได้โดยสะดวกอย่างรวดเร็วและเจ้าหนี้ในฐานะผู้ทรงตั๋วเงินหรือผู้รับสลักหลังหรือผู้รับรอง ย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากตั๋วเงินซึ่งกฎหมายกำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหนี้และลูกหนี้ ตลอดจนกฎหมายให้ความคุ้มครองหากเป็นผู้ทรงตั๋วโดยสุจริต

ดังนั้น ลักษณะทางกฎหมายของการเป็นผู้ทรงตราสารเปลี่ยนมือต้องประกอบด้วย ความสุจริตในการครอบครองตั๋วเงินซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือและมีตั๋วเงินไว้ว่าความครอบครองในฐานะผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลังหรือผู้ถือในกรณีเป็นตั๋วเงินชนิดส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ ประกอบกับมีสิทธิเป็นสำคัญในการบังคับการในสิทธิตามตราสารหนี้ลักษณะเปลี่ยนมือ คือ ตราสารหนี้ลักษณะตั๋วเงินอันเป็นสิทธิเรียกร้องหรือเรียกอีกอย่างว่า บุคคลสิทธิกับบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินในฐานะลูกหนี้ให้ชำระเงินตามตราสารหนี้ในเวลาที่ถึงกำหนด เมื่อลูกหนี้ไม่ยอมปฏิบัติตามสิทธิเรียกร้องผู้ทรงตราสารเปลี่ยนมือได้ในฐานะเจ้าหนี้ก็บังคับโดยการดำเนินคดีทางศาลและเมื่อขณะคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จึงจะขอศาลออกหมายบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้รวมถึงตราสารหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา